

Schmid M.

**Ma
közösen
hinni
1.**

Hit-alapszeminárium

**OMC
BÉCS**

Ma közösen hinni 1.

Hit-alapszeminárium

Szerkesztő
Schmid Margarete

Bécs, 1982

Opus Mystici Corporis

1957 — 1982

SZERZŐINK

*Willy Egger OFM*Cap a szentírástudományok doktora, az Újszövetség tanára a brixeni (bressanonei) hittudományos főiskolán.

Isnard Frank OP bölceletdoktor, a mainzi egyetem katolikus hittudományi karán a közép- és újkori egyháztörténet rendes tanára.

Margarete Schmid a hittudomány és a bölcelet doktora, a világiak hittudományos tanfolyamainak (Bécs) vezetője 1980-ig; jelenleg az egyetemes ausztriai, valamint a bécsi egyházmegyei Katolikus Akció keretében működő „Buch und Schrifttum” szakosztály vezetője, és egyúttal a „Zeit im Buch” c. folyóirat szerkesztője.

Johannes Singer a hittudomány doktora, a bölcelet licenciátusa, a linzi pápai hittudományi karon az alapvető hittan tanára.

Josef Weismayer a hittudomány doktora, egyetemi rendkívüli tanár a bécsi egyetem dogmatikai és dogmatörténeti intézetében; 1982 őszétől átmenetileg vezeti a világiak hittudományos tanfolyamait Bécsben.

Az eredeti mű címe, amelyből az 1. rész e különkiadása való:

HEUTE GEMEINSAM GLAUBEN. Ein Glaubensseminar

(A „Fernkurs für theologische Bildung” kiadása)

© 1980 by Tyrolia Verlag, Innsbruck — Wien — München

Fordította: *Dr. Medvigy Mihály* — Egyházi jóváhagyással

© 1982 by OPUS MYSTICI CORPORIS Verlag

(in Verbindung mit dem Österr. Pastoralinstitut)

A—1090 Wien, Boltzmanng. 14. — Verlags-Nr. 338

Satz: Eigenbetrieb des OMC-Verlages.

Druck: Wiener Verlag, Himberg

TARTALOM

<i>Előljáróban</i>	4
<i>Bevezetés</i> (J. Weismayer).....	6
I. rész: HISZÜNK.....	9
1.1 <i>Ma is hiszek</i> (J. Singer).....	9
1.1.1 A légkör.....	10
1.1.2 Amikor egymásnak hiszünk.....	11
1.1.3 Keresztény módra hinni.....	15
1.1.4 Ma hiszek Krisztussal az Atyában.....	18
1.2 <i>Hiszek Istenben</i> (M. Riebl).....	19
1.2.1 Utak Istenhez.....	20
1.2.2 Izrael istentapasztalása.....	21
1.2.3 Az Újszövetség tanítása Istenről.....	25
1.2.4 Hitünk a háromszemélyű egy Istenben.....	26
1.3 <i>Hiszek Jézusban, aki a Krisztus</i> (W. Egger).....	29
1.3.1 A názáreti Jézus személye és működése.....	29
1.3.2 Az Egyház hite Jézusban, a Krisztusban és az Isten Fiában.....	34
1.4 <i>Hiszek az adott Egyházban</i> (I. Frank).....	37
1.4.1 Hit és Egyház összefüggése.....	38
1.4.2 Az egyházi hitközvetítés a történelem folyamán..	41
1.4.3 Az Egyház mai alakja.....	46
MODELLJAVASLATOK	48
Előzetes általános megjegyzések.....	48
A legfontosabb módszerek magyarázata.....	48
Modelljavaslat 1.1-hez: <i>Ma is hiszek</i>	49
Modelljavaslat 1.2-höz: <i>Hiszek Istenben</i>	50
Modelljavaslat 1.3-hoz: <i>Hiszek Jézusban, aki a Krisztus</i> ..	52
Modelljavaslat 1.4-hez: <i>Hiszek az adott Egyházban</i>	53
A „ <i>Ma közösen hinni. Hittan-szeminárium</i> ”c. mű tartalmi áttekintése.....	55

ELŐJÁRÓBAN

Jelen kiadvány külön kiadása a „MA KÖZÖSEN HINNI. Hittan-szeminárium” című, négy részből álló kiadványunk alapvető, első részének. A teljes mű a „Bécsi Hittan-Szeminárium” 1975-ben megkezdett modelljének teljes anyagát tartalmazó osztrák kiadvány magyar fordítása. Az Ajánlás nagy részt azonos az eredetivel, amelyben maga a tanfolyam vezetősége fejt ki a szeminárium, illetve az annak anyagát közlő mű célkitűzését, részben kibővül a magyar kiadásra való utalással. Idézzünk az ajánlást:

Az eredeti mű „mindenekelőtt segítséget kíván nyújtani mindazoknak, akik a keresztény hit elmélyültebb megértésére törekednek — segítséget a tanulmányhoz, az olvasáshoz, sőt az elmélkedéshez is...

Ugyanakkor a könyv továbbadásra is nyújthat indítást azoknak, akik ezt a szemináriumot saját hatáskörükben is (pl. egyházközségükben) meg akarják rendezni. Ebben az esetben megadja az alapvető teológiai tájékoztatást, és — a Függelékben közölt modelljavaslatok révén — módszeres didaktikai tájékoztatást is ad a végrehajtáshoz, 16 megbeszélés során. Így könyvünk a kis csoportokban való feldolgozásra is alkalmas.

A könyv felépítése az említett tanfolyam sajátos elgondolásához igazodik: négy-négy kisebb, egymással vonatkozásban álló, de ugyanakkor zárt egység egy nagyobb egységet: „blokk”-ot alkot.

Gyakorlatban a „Bécsi Hittan-Szeminárium” modelljét két egyházmegyében próbálták ki: a bécsi egyházmegyében, központi helyen és ezzel együttműködve számos, városi és falusi jellegű plébánián (ezeken többnyire az itt közölt első résszel megkezdve, majd a Központban folytatva); valamint a Bozen-Brixen-i egyházmegyében, ugyanígy, az egyes plébániákon az első résszel megkezdve, majd a második résztől központilag folytatva.

„Épp ez a gyakorlat igazolja — emeli ki az Ajánlás —, hogy a magyar fordítás egyrészt a tanfolyam egészét hozza,

mind a négy blokkjával, másrészt külön kiadásban az első blokkot, mint hit-alapszemináriumot.”

Elgondolásunk valóban az volt, hogy megkönnyítsük e szeminárium alapvető részének feldolgozását mindenütt, a legkisebb falvakban is. A további részekkel az egyházmegyei központokban, teológiai főiskolákon vagy több papi előadóval rendelkező városban talán könnyebben lehet folytatni az anyag megbeszélését.

„A mű teológiai alap-elgondolását Dr. Josef Weismayer, a bécsi egyetem teológiai karának professzora, a 'Bécsi Hittan-Szeminárium' legintenzívebb munkatársa világítja meg a Bevezetésben” — hangsúlyozza az Ajánlás, és mi hozzáfűzzük, hogy benne éppúgy mint a Szerkesztőben, a magyarság őszinte barátait és mindig segítőkész tanácsadóinkat tiszteljük, és ezért szívesen használjuk fel az itt adódó alkalmat hálánk kifejezésére.

Abban a reményben, hogy e hit-alapszeminárium anyagának — akár egyéni, akár közös — feldolgozása, indítást fog adni a tanulmány folytatására a „Ma közösen hinni” teljes kötete segítségével, szeretettel ajánljuk olvasóinknak, az Opus Mystici Corporis Könyvkiadó működésének 25. évében e kis kiadványunkat.

Bécs, 1982 június havában

A KIADÓ

Könyvünk címe: „Ma közösen hinni” egyúttal program is. A könyv a *hitről* szól. Segíteni akar abban, hogy *ma* higgyünk, és arra akar indítani, hogy *közösen* gondolkodjunk hitünkéről.

A keresztényeket már nagyon korán *hívőknek* nevezték, mert nyilvánvaló, hogy a keresztényi élet számára a hit az alapvető magatartás. Hiten mi a szeretetével felénk forduló Istennek adott válaszunkat értjük. A keresztségben, a hit szentségében indulunk el a hívő életbe. Krisztussal együtt haladunk Isten felé, aki Krisztus által a Szentlélekben kinyilatkoztatta magát nekünk. Ezen az úton kell haladnunk az emberi élet minden helyzetében és minden területén. Ezt a hitet nem lehet könyvből megtanulni, mint valami idegen nyelvet, hiszen előbb életközösségbe kell jutnunk a feltámadt Úrral és általa Istennel.

A hitnek mégis van egy vonatkozása amiben ez a könyv segítséget kíván nyújtani. Hiszen Isten velünk, emberekkel az emberi történelem folyamán találkozott, és ezzel történetünk *üdv történet* lett: Isten végleges felénk fordulása a názáreti Jézusban, Krisztus Urunkban, Isten Fiában valósult meg. Szükséges ebbe a valóságba elmélyednünk, hogy biztosabban és tudatosabban járassunk a hit útján. Ehhez járul még, hogy a mai életben az emberek megkérdőjelezzik a hitünk adta irányítást. Tudnunk kell válaszolni, ha megkérdőjeleznek a bennünket éltető reményünk, célunk felől. A hitnek így van valami köze a megértéshez. Hozzásegíteni az értelmes hithez: íme kiadványunk célja.

Az ősegyházban a keresztségi előkészítés folyamán közölték a jelentkezővel a hitvallást. Ez a szöveg volt a továbbiakban alapja a katekézisnek, a „hitoktatásnak”, ami nem volt más, mint elmélyedés Istennel közös történetünkbe, az üdv történetbe. A kereszteléskor kellett a megkeresztelendőnek a hitvallást elmondania, és ezzel hálát adva dicsőítenie Istent, aki kinyilatkoztatta magát nekünk.

Könyvünk ennek az ősi hagyománynak jegyében készült:

a hitvallást kívánjuk behatóan átgondolni. Részletesen kifejtjük, hogy mélyebb megértéssel mondhassuk el.

A négy-négy fejezetből álló négy rész („blokk”) közül az első vezérszava: „*Hiszünk*”. Ebben a részben igyekszünk a Hiszekegy leglényegére rámutatnunk; ez a rész a többinek alapja. Az első, „Ma is hiszek” című fejezetben a hit mibenlétéről és sajátos mai helyzetéről van szó. Hitünk célját a 2. és 3. fejezet („Hiszek Istenben” és „Hiszek Jézusban, aki a Krisztus”) tárgyalja. Azt, hogy hitünknek életünkben megfelelünk („Grundvollzug des Glaubens”), a konkrét egyházban, a hívők közösségében valósíthatjuk meg (4. fejezet).

Istennek hozzánk, emberekhez fordulása a liturgiában válik számunkra mindig jelenvalóvá. Az ember válasza a liturgia ünneplése során, a szentségekben részesülés ünnepélyes perceiben a legbehatóbb. Ez a témaköre a második egységnek, amelynek vezérszava: „*Ünneplünk*”. Az 1. fejezet a keresztyén élet és hit megalapozásáról, a keresztségről szól. Hívőnek lenni annyit is jelent, hogy úton vagyunk: ezzel jár a lemaradás, az útról való letérés, a bűn veszélye. A bűn tényét és a kiengesztelődésről szóló evangéliumi Örömhírt, amely különösen a bűnbocsánat szentségében érvényesül, a 3. fejezetben próbáljuk átgondolni. A konkrét Egyház (4. fejezet) a legteljesebben az Eucharisztia, a szentmiseáldozat ünneplésével válik Isten népévé, Krisztus Testévé. A hívő, aki a szentségekben éli meg és ünnepli „Isten nagy tetteit”, az imádságban mondja el neki kérését és köszönetét, ínségét és örömét (2. fejezet).

A szentségekben nemcsak visszaemlékezünk egy hajdani történésre, hanem Krisztus személye és megváltó műve jelenvalóvá is válik. De a szentségek már elővételezik reményünk tárgyát is, a jövőt, amely felé haladunk. A harmadik rész: „*Remélünk*” e bizakodó várakozásunkat vizsgálja. Ez a remélő magatartás ma sokféle nehézségbe ütközik, a jövő másfajta elképzeléseivel kell szembenéznie. Ilyen körülmények között kell reményünkben helyt állnunk (1. fejezet). Az ember és a világ jövője egyrészt az ember műve, de másrészt az Isten ajándéka (2. fejezet). Reményünk Jézus halála

és feltámadása révén túlmutat a halálon (3. fejezet). Végül a keresztény reménye mindenkit magába foglal: ezért ma tudatosabban fordul az érdeklődés, mint azelőtt, más vallások, az Istenhez vezető sok út felé (4. fejezet).

A hívőnek szüksége van a szentségek megünneplésére, reméli Isten végleges eljövetelét. De az a lényeges, hogy hét-köznapijában is hívő és remélő, imádkozó és liturgiát ünneplő emberként éljen. „*Életünk*” vezérszó alatt ezzel foglalkozik a negyedik egység. Honnan meríti a keresztény ember azokat az elveket, melyekhez tényleges magatartásában igazodik? Az 1. fejezet e kérdésre keres választ.

A keresztény magatartás néhány területét a 2. fejezet emeli ki: környezetünk, saját életünk, embertársaink élete, nemiség stb. A keresztény élet Krisztus követését jelenti. A 3. fejezet bemutatja e követés néhány alapvető formáját, és megpróbálja felvázolni a keresztény lelkiség néhány fő vonását. Krisztus testében mindenkinek megvan a maga hivatása és szolgálata. A 4. fejezet erről ad áttekintést.

Hiszünk — ünneplünk — remélünk — élünk: e címszavak alá foglaltuk azokat a területeket, ahol — nézetünk szerint — *hitünknek ma közösen* kell valósággá válnia.

Már eddig is kitűnt törekvésünk, hogy könyvünkkel *ma* tegyük érthetővé hitünket. Néhány fejezetünkben kifejezetten a mai helyzetet elemezzük (pl. 1.1; 3.1; 3,2). De korunk kérdései és a mai teológia törekvései akkor is ott vannak az egyes tanulmányok háttérében, amikor nem esik kifejezetten szó róluk.

Könyvünkkel végül arra szeretnénk indítani, hogy hitünket *közösen* gondoljuk át. A bécsi teológiai tanfolyamokon e négy-négy fejezetből álló négy egységet sokszor felhasználtuk 1975 óta *hittani szemináriumok* anyagaként. Ezeket az estéket a *közös* megbeszélés, közös kérdezés és válaszolás jellemezte leginkább. Könyvünk e közös erőfeszítések eredménye. Azt szeretnénk, hogy közösségekben váljék termékennyé. Így akarja könyvünk az Egyházat épp mint közösséget, a hívők, a hitük elmélyítésére törekvők közösségét megmutatni.

1. HISZÜNK

Könyvünk első egységének négy szakaszát a keresztény hitvallás központi tárgyköreinek szenteltük:

Mit jelent keresztény módra hinni — a mai kor adottságai között? (1.1)

Ki az Isten, akiben hiszünk — és hogyan találkozhatunk vele? (1.2)

A hit Jézus Krisztusban — mint a keresztény hit teljessége (1.3).

Az Egyház — a krisztushívők közössége — a hit megvalósult alakja világunkban (1.4).

1.1. MA IS HISZEK

Johannes Singer

Úgy leszünk kereszténnyé, hogy *hívővé* leszünk. A hit a keresztény viszonyulása Krisztushoz, Mesteréhez, akitől meg akarja tanulni, hogy mit is jelent igazából embernek lenni. De miért éppen hit kell ehhez? Miért nem inkább tudás vagy teljesítmény, vagy hatalom vagy győzelem? Miért nem valamilyen emberbaráti magatartás? Miért éppen a hit legyen a végleges beteljesülés útja?

Teher-e a hit? Az újkorban látszólag nehezebbé vált, talán a mi életünk folyamán is. Vagy csupán az elmúlt időknek volt jó, a fel nem világosult koroknak? Nem tudjuk-e manapság már sokkalta jobban, hogy milyen a világ? És hogy végeredményben „semmi sincs a dolgok mögött”, épenséggel semmi.

Szabad-e mégis meggyőződéssel mondanunk, hogy „Ma is hiszek”? Sőt boldogan mondanunk? Hogy vannak olyan emberek, akik el sem tudják képzelni az életet hit nélkül?

Rá kell mutatnunk, hogy miben áll a vallásos hit nehézsé-

ge korunk szellemi légkörében (1.1.1.). Aztán vissza kell szereznünk a hit becsületét: hogy nem ember-ellenes, hanem éppen emberebb emberré alakít — mindenekelőtt az egymással való kapcsolatunkban (1.1.2.). A legfontosabb az, hogy a keresztény hit, amelyre valakit elkalauzolunk, felelet legyen az evangéliumra (1.1.3): Mai hittel hiszem Istent Jézus Krisztusban (1.1.4.).

1.1.1 A légkör

A mai ember, amikor bizonyosságra törekszik, pontosságot, egyértelműséget, alaposságot kíván. Igazolt ismeretnek csakis az olyan tudományt tekinti, amely az egész valóságot mérhető mennyiségekre vezeti vissza. Ámde a vallás és a hit esetében is a valóság egészével van dolgunk. A hit tudatos alapozás arra, ami az alapja az egész Mindenségnek.

A múlt század óta sok változatban újra meg újra azt hallottuk, hogy Isten nem javára válik az embernek, hanem éppen szerencsétlenné teszi; tehát szabadulnia kell tőle. A vallás így ópium, amellyel a rossz társadalmi körülmények között élő ember csak kábítja magát, és így képtelen arra, hogy megvalósítsa a paradicsomi állapotot (Marx).

Egyes történetírók és gyakran a hírközlés azt hangoztatják — többnyire egyoldalúan, hogy a vallásos emberek általában mennyire nem vált be a múltban vagy a jelenben. Így hozzák rossz hírbe a krisztusi hitet (vagy általában a vallást). Pedig épp Krisztus példája és tanítása is egészen mást mond.

Sokak számára a krisztushit történelmi alapjai rendültek meg. — Mások nem tudják megkülönböztetni a krisztusi üzenetet a hittudománytól (vagy az egyes hittudósok nézeteitől). Elkerüli a figyelmüket, hogy a hittudomány csak az ember megértési próbálkozása, és mindig messze kullog az evangélium mögött. — Sokak lelkében már korai gyermekségük idején súlyos károkat szenvedett a hitre való készség az állandó kiábrándulások miatt. — Sokak számára olyas-

valami a kereszténység, amit gyermekkorukban ugyan magukra szedtek, de a személyiségüket soha meg nem érintette. — Ismét mások képtelenek visszakapcsolni egyes hittételeket az evangéliumi középpontba, az értünk-való Krisztusba, noha csakis őbelőle érthetnék meg. — Számos esetben a gyakorlati életvitel torzítja el a krisztushitért való elkötelezettséget.

1.1.2 Amikor egymásnak hiszünk

Én meg te, te meg én hiszünk egymásnak. Ez hozzátartozik mindennapi életünk teljességéhez. Állandóan megbízunk egymásban, ráhagyatkozunk valakire. Hinnem kell másoknak, és szívesen hiszek is nekik. Hit nélkül elnyomorodna az élet, sőt lehetetlenné válnék. — Ennek az emberek közötti hitnek számtalan alakja van, kezdve azon, hogy valami közönséges dologban tudakozódunk, és elfogadjuk a választ: folytatva azzal, hogy ráhagyatkozunk egy ígéretre; és végezve a jóbarátok, a jegyesek és a hitvestársak bizalmával egymás iránt. Mindegyikfajta hit más-más fokban jelentős az élet szempontjából.

A hit mint közlő kapcsolat

Végeredményben mi rejlik amögött a fontos és sokszerű jelenség mögött, amit hitnek nevezünk? Az, hogy az ember közlésekre utalt lény. Belőlük él, és bennük él. A közlés így értelemben véve több, mint a műszaki úton történő hírközlés. Itt most *részesülést* és *részesítést* értünk rajta.

Ahol az embereknek bármi néven nevezendő tennivalójuk van egymással, bárhol, ha együtt élnek és egymással találkoznak — a kezdetleges cserétől az együttes munkáig és mindenfajta emberi közelségig és szeretetig, minden elfogadásban, átadásban és jóváhagyásban — közlés jön létre. Ehhez a részesedő és részesítő közösséghez tartozik minden, ami emberszerű volt, van és lesz. Mindenkinek, aki ebbe a

közösségbe beletartozik, számolnia kell a lehetőséggel, hogy ennek közvetítésével fog rábukkanni arra az igazságra, ami az életének értelme. Keservesen tapasztaljuk azonban, hogy a közlések lépten-nyomon visszautasításra találhatnak, vagy hogy veszélyben forognak, és hogy épp az ellenkezőjére fordítja a közlést az erőszak, az elnyomás és a kizsákmányolás, a gyűlölködés és a szeretetlenség, legfőképpen pedig a halál. Nem véletlen, hogy éppen a bűn és a halál a Bibliában említett ártó hatalmak.

Így merül fel, mint látni fogjuk, az a krisztushittel kapcsolatos roppant fontosságú kérdés, hogy mi is az az érték, amelyet az emberiség birtokol és tovább ad; amiben gyarapodni szeretne, hogy még bőkezűbben adhassa tovább. Ez az érték épp embervoltunk, a tiszta emberség. Mindnyájan emberek vagyunk, és — emberebbé kell lennünk. Embervoltunk alakul, mintegy útban van valamerre. Hogy tökéletesebbé váljék, osztoznia kell másokkal: a gazdagabb emberségűekkel. A te alakítja az embert énné. Sőt ha megosztjuk a magunk értékes voltát, nemcsak embertársunk gazdagszik, hanem különbbé lesz az is, aki a jót átadta.

A hit mint részesedés

Kísérljük meg most az általános részesedés és részesítés fogalmából kiindulva megérteni, hogy mi a *hit* mint a közlő kapcsolatok legfontosabb, sajátos fajtája.

Hinni annyi, mint részesülni. Csakhogy mi különösen részesülök, ha hiszek neked, ha elhiszek valamit, amit közölsz? Lássuk lépésről lépésre!

— Mindjárt több fény derül a hitre, ha meggondoljuk, hogy természeténél fogva mennyire másokra utalt lény az ember, mennyire másoknak köszönheti önmagát. Védtelenebb és veszélyeztetettebb minden más élőlénynél, amikor a világra jön. Ez az élettani értelemben vett másrautaltság annál nagyobb mértékben válik másra-hagyatkozássá, minél inkább öntudatosodik az ember. Mi más ez már, mint hit? Amikor a gyermek beszélni kezd, máris felmerül ez a hit:

hisz szülei szavának. Komolyan veszi a szüleit — és elvárja, hogy őt is komolyan vegyék: „De te mondtad!” Sok további hitjellegű kapcsolata következik azután, mindenekelőtt olyanokkal, akik tanítják. Az ember életfogytiglan másra utalt és másra hagyatkozó lény marad, vagyis hívő.

Mi adódik ebből a hit mélyebbre hatoló megértéséhez? A hit részesedés, de nem valaki dolgaiban, hanem részesedés az ő személyéből, személyiségének mélyéből, abból, ami az ő leggazdagabb, legteljesebb embervolta; bibliai szólásmód szerint: a „szívéből”.

Még pontosabban szólva hinni annyi, mint részesedni valakinek a te-voltában, miután felkínálja, hogy hordozó alapom és támaszom lesz, ha elégtelennek bizonyulnék, ha nélkülözök, ha talajtalannak vagy otthontalannak érzem magam, vagy éppen a létem forog kockán. (Lesz-e mentő „sziklája” a mi bűnveszélyben forgó és halállal fenyegetett létünknek, hogy ráépíthessük az életünk rendíthetetlen lakhelyét?) Hogy a hit mennyire a legbensőbb kölcsönös részesedés két személy között, abból is látszik, hogy a hordozója mindenekelőtt épp a beszéd, vagyis az emberi kapcsolatlemtés eszköze.

— Hogy még jobban megvilágítsuk azt, az ember tevékenységét, amikor hisz, nézzük meg: miben különbözik a „neked hiszek” attól, hogy valamit „elhiszek”. Az első esetben azt mondom, hogy „hiszek neked”. („A hiszek benned”, maradjon csak az istenhitnek fönntartva). Ilyenkor szabadon döntünk, miután megvizsgáltuk annak hitelreméltó voltát, akire ráhagyatkoztunk. A hordozó alapszám, amelyre építünk, már nem a saját énem, hanem a másik személy. Több lettem, és ezért a gyarapodásért tartozom valamivel, hiszen mintegy megnyertem magamnak ezt a másik személyt. Lemondással fizetek érte: lemondok arról, hogy csakis önmagamra építsek. Ezzel kockázatot válllok. Amikor másvalakihez kapcsolódom, elfordulok az énemtől, és odafordulok egy te-hez. Vallási téren ez a „megtérés” (Krisztushoz és az Istenhez). — Ha viszont csak „elhiszek” valamit, mindössze ennyit mondok: elhiszem neked. Elfogadom, amit közöltél

velem. Komolyan veszem, hogy hiszek neked. Ámde a te-
nek adott hit nélkül a hinnivaló közlések a levegőben lógná-
nak. Feltételezik a bizalmat a tanúskodó te iránt, általában
a tanúk és a kezeskedők iránt. (Épp ez a helyzet vallási té-
ren, amikor hittételekről, van szó.) A hit létrejöttének ter-
mészszerű előfeltétele, hogy az a másvalaki önmagából ad
részt nekünk. (Isten önközlését nevezzük kinyilatkoztatás-
nak.)

— Végül hozzásegít minket a hívő magatartás megértéséhez
a szóelemzés (etimológia)is. A németben a *hit* szó (glauben)
alapszava „lieb”, ami a *szeretet* (Liebe) szóra utal. Az an-
golban ugyanígy: „We believe, because we love” (Hiszünk,
mert szeretünk — írja J. H. Newman bíboros). A hit tehát a
szeretetnek egy más alakja. A hit magasabbrendű megnyi-
latkozásai (mint pl. hívő keresztények házassága) ugyanerre
vallanak. A hit úgy jelenik meg, mint részesedés a szeretett
„Te” létében, ami azáltal lehetséges, hogy ő részt ad létéből
nekünk. Ez igen sokat mond már arról, hogy mit jelent
Krisztusban hinni.

— Ha különböztetünk hit és *tudás* között, megkapjuk a hit
fogalmi tisztázásának végső szempontját. A hitnél mindig
másvalakinek személye a támaszpontunk, a tudás esetében
viszont csak saját énünk. A szó szoros értelmében vett tu-
dásnál ugyanis olyan ismereteket teszünk magamévá, ame-
lyeket belátok. Másvalakire nincs szükségem. A hit azonban
társas kapcsolat, ebben nemcsak tárgyi ismereteket szerzek,
hanem még egy személyt is magaménak mondhatok.

Mivel a hit ennyire magasrendű emberi magatartás, sok
vveszély fenyegeti. Vele kapcsolatban igen sok lehetőség
nyílik tévedésre, csalódásra is.

— A hit iránt mint „a tudás hiánya” iránt bizalmatlanságot
lehet kelteni. — Az emberi partner (Du) véges volta nehe-
zen tudja hordozni a másikat.

— Zavart kelt és tévútra vezet az is, hogy a szóhasználat
(„azt hiszem”) összekeveri a hitet a vélekedéssel.

Vajon nincs is lehetőség rá, hogy a hit a maga teljességé-
ben megvalósuljon? De van. Az evangélium kínálja nekünk.

1.1.3 Keresztény módra hinni

A jézusi üzenet

Az emberiség egyetemes közlő közösségének tengerében egy olyan közlésre bukkanunk, amely egyrészt a mondani-valója, másrészt az eddigi hatásának története miatt párját ritkítja. Ennek a közlésnek *evangélium*, azaz örömhír, jó üzenet a neve.

Minden üzenet valamilyen eseményről ad hírt. Valami újdonság merült föl az emberi közlő közösség számára. Létrejött valami; egy új dolog valósult meg: egy történés történelmet hozott létre mindmáig. Ami igazán új, az csak szabad tetteből fakadhat. Ami pedig jó hír, örömhír, az derűt és életkedvet ébreszt.

A hallatlanul új esemény, az evangélium örömhírének lényege egy ember: *a názáreti Jézus*, akit tanítványai több névvel illeltek. Mondták „Úrnak” és „Krisztusnak” azaz Fölkentnek, aki az Isten Szent Lelkével van felavatva. Azt tanúsították — hála kapcsolatunknak mint valóságos embertársukkal, aki egyben mélységhez titok hordozója volt —, hogy Istennel való páratlan közelségből jött, ebben az egyedülálló istenközelben élte életét; sőt — szerintük — éppen ő az Istennek páratlan és meghaladhatatlan közelsége az emberekhez. Isten az ő számára „Abba”, „Atyám”, mint ahogy ő is példátlanul Isten fia.

A krisztusi üzenet írásos okmánya, az Újszövetség, azt mondja róla, hogy benne jelent meg Isten jósága és emberszeretete (Tit 3,4). Ő tehát az Istennek emberré lett emberséges volta; végérvényes kinyilatkoztatása annak, hogy Isten mennyire az emberekért van. Aki tanúsítja, önmagukon tapasztalják, hogy az ő személyében jelent meg „a velünk lévő Isten”, az „Immánuel” (Mt 1,23). Jézus közelsége az emberekhez nem más, mint Isten közelsége az emberekhez. Ennek megfelelően élete is élet másokért, kiváltképp a halála, mint az utolsó vacsora szavai mondják. A kereszthalálban valósítja meg a legmesszebb menő lehető-

ségét annak, hogy másokért legyen. Mint „Feltámadott” pedig az számunkra, amivé a keresztfán lett. Nem pusztán egy halottra emlékezünk. Ő az új és jobb emberi kapcsolatok üdvösségszerző erőközpontja a világ számára: „új Ádám” (Róm 5, 14-21), akivel valami új és jobb kezdődik. Szóban is, de hatóerővel telített szóban, „szentségben” is közli magát az emberekkel, és az Egyház közösségébe kapcsolja őket össze. Személyén és állandóságán alapszik az a remény, amely túlnő a világ minden múlandóságán. Ha az ezer sebből vérző emberiségnek teljesen meg kellene gyógyulnia, ugyan ki más segíthetne rajta, mint Jézus Krisztus, Istennek emberré lett emberséges volta? Az ember olyan jóvá alakulna, amilyené magamagától sohasem lehetne. Képpé lenne mások javáért élni, keresztyén módra élni. Ez annyi volna, mint részt vállalni Jézus Krisztusból.

Hit Jézus Krisztusban

A Jézus Krisztussal való alapvető kapcsolat a beléje vetett *hit*. Nem is lehet másképp, mint már láttuk abból, amit az emberek közti hitről megállapítottunk. Amit ott a szívünk-höz szólónak találtunk, az elsősorban a Krisztusban való hitről áll. A Szentírás lelkesen ecseteli új meg új képekben azt, hogy mi történik, amikor az ember már hisz Krisztusban: Krisztus minta és példakép lesz tanítványa szemében (Jn 13,15; 1Pét 2,21). „Előttünk jár”, hogy követhessük (Mk 1,16-20; Jn 8,12), „ruhává” lesz, hogy magunkra ölt-hessük (Róm 13,14; Gal 3,27; Ef 4,24; Kol 3,9k), kenyerünk és borunkká válik (Jn 6,35; az utolsó vacsora ígéről vö. 2.4.1), benne otthonra találunk (Jn 6,56). Krisztusban hinni kötelék, amely őhöz fűz; és azt jelenti, hogy egy lélek vagyok övele (1Kor 6,17).

Az Írás részletesen elmondja nekünk, hogy mit tesz az ember, ha hisz Krisztusban. Tanítványként követi a Messt; megvallja, hogy Jézushoz tartozik; őhöz járul, mint életének világító napjához, vendégül fogadja, felismeri, engedelmeskedik neki, (szentáldozáskor) őt eszi és issza, és

megmarad mellette. A hit a legátfogóbb életkapcsolat: Krisztussal szenvedni (Fil 3,10), és „keresztben függeni” (Róm 6,6; Gal 2,19), meghalni vele együtt (Róm 6,8), eltemetkezni és életre kelni (Ef 2,6), hogy vele éljünk (Róm 6,8). A hit arra törekszik, hogy Krisztushoz hasonlóvá alakuljunk (Gal 4,19; Róm 2,29; Fil 3,21). Nagyszerű lehetőségei ezek az emberré válásnak a mi korunk embere számára!

A kereszténység lényege szerint tehát korántsem valami „bölcselet”, amelyet egy isteni önkény írt elő nekünk; nem tanrendszer, amely mint valami automata, minden kérdésünkre villámgyorsan megadja a választ; nem iskolaépület, amelynek küszöbét szívdobogva kellene átlépnünk, szorongva, hogy felvesznek-e oda bennünket. Krisztus nem „rendszer”, hanem hívogató út; sőt személy: aki az út (Jn 14,6). Útitársául szegődnünk, a nyomában járnunk nem kényszerűség, hanem jótétemény. Egy úttól azt kívánjuk, hogy célhoz vezessen. Sok minden mellett visz, sok mindent megláttat velünk — bár korántsem mindent. Az evangéliumnak sem kell minden kérdésünkre feleletet adnia. A Mesterbe vetett bizalommal kell kívárnunk a választ. Mondanunk sem kell, hogy Jézus követése nem elméletieskedés, hanem tevékenység, gyakorlati élet. Csak útközben tapasztaljuk meg, hogy ki is az, akit követünk (vö. 4.3).

Részesedni Krisztusból

Még mélyebbre kell hatolnunk azonban, ha egészen érteni akarjuk a keresztény hit lényegét. A keresztényben az a legsajátosabban keresztényi, hogy része van Mesterében, Krisztusban. Ahogyan bármilyen hit részesedés annak a léteiben, akit szeretünk, úgy a keresztény hit is részesedés: részvétel a Krisztus hitében. Ez talán meglehetősen; de a Szentírás tanúsága szerint Jézus maga is hitt. Ő volt „a hit szerzője és betetőzője”. Ővele bevégeződik az Ószövetség hívó embereinek hosszú névsora (Zsid 11,1-12,2). Olyan népből származik, amelynek létalapja az Istenbe vetett hit. „Ha nem Jáhvában vagytok, nem is maradtok meg” (Iz 7,9).

Ha a nép eltér ettől, és hitetlenné lesz, szétszórátás a sorsa. Izrael az ámen-mondást nevezi hitnek, vagyis Istent mondja a létezés biztosítékának, a szikla-alapnak, amelyre Izrael mint nép, és az izraelita mint egyén épít. Helyes úgy fordítanunk a hitet, hogy „Istenbe kapaszkodni”, „állhatatosan megmaradni Istenben”, „Istenben találni biztos menedéket”. Jézus a legtisztábban és a legteljesebben éli át népének ezt a szent örökségét, és benne az egész emberiség hívő bizakodását. Szívbeli örömmel, rendületlenül megmarad Abba-Atyjában, és ezt az állhatatosságát imádságban is kifejezi, hiszen az imádság nem egyéb, mint a hit megszólalása. Imádkozik halála óráján, és így adja lelkét Atyja kezébe (Lk 23,46). Atyjára bízta magát (a Bibliával szólva: engedelmes neki, teljesíti az ő akarátát), és önkülke Jézus el sem gondolható.

1.1.4 Ma hiszek Krisztussal az Atyában

A keresztény ember hisz Istenben, de nem Krisztust kikerülve hisz. Hisz Jézus Krisztus Istenében. Abban az Istenben, akit Atyjának nevez Jézus. Abban az Istenben, aki feltámasztotta Jézust a holtak közül. Persze az emberiség minden istenhitének van értelme; hiszen a világnak van egy titokteljes létalapja, és rajta nyugszik minden. A hívő ember nem állati tompultsággal kíván megpihenni a mindent adó és mindent hordozó Óskezdeten, hanem szándékosan, tudatosan és végérvényes hozzájárulással. Aki pedig keresztény, az az istenhít által részt vállal a Fiúnak, Jézusnak kristálytisza és tudatos Istenhez való viszonyulásában mint Isten fia vagy leánya. Mert „őbenne hagyatkozik az ember Istenre teljesen és szabadon” (II. vatikáni zsinat: Kinyilatkoztatás, 5. sz.).

A világ egy isteni teremtető-részesítésnek köszönheti önnön létét. Ettől az alapvető közléstől válik a világ maga is a részesítés és a részesedés óriási szövődékévé. A keresztény ember pedig a hite által részesül Isten legnagyobb közlésé-

ben, abban az önközlésben, amely éppen az Isten Fia. Így mutatkozik meg, hogy a keresztény hit mily felszabadító ki-lépés a szellemi kisserűségéből és szűklátókörségéből a lét igazi teljességébe.

Manapság nemcsak barátságtalan légkör veszi körül a keresztény hitet. A hit egyre inkább szabad és személyes döntés lett. Így illik a mai emberhez, aki tudatában van szabadságának; és így illik éppen a hithez is, hiszen a hit a legszabadabb tett, amire az ember egyáltalán képes.

Az ember korunkban egyre inkább talányossá lesz, egyre kevésbé van tisztában önmagával. Jézus Krisztus, a leghitelesebb ember is, aki „eredetibb” mindenki másnál, látnivalóan érdekessé lesz, mint számos mai jelenség tanúsítja.

A hitnek, amennyiben keresztény hit, nagy előnye van. Viszont könnyen vezet istentagadásra és hitetlenségre az a körülmény, ha valaki az Istenben nem Jézus Krisztus emberi arculatával találkozik.

Irodalmi utalások:

O.H. Pesch: Rechenschaft über den Glauben, Mainz (Grünwald) 1972.

Ph. Schäfer: Einführung in das Glaubensbekenntnis, Mainz (Grünwald) 1979.

1.2 HISZEK ISTENBEN

Maria Riebl

Az első szakaszban feltettük a kérdést, hogy mit jelent keresztény módra hinni. Hogy pedig kellő mélységben válaszolhassunk rá, most Istenről kell beszélnünk. Őröla, akivel a keresztény ember találkozhat a hitben.

„Isten”

- egyeseknek üres szó, amelynek semmi jelentősége sincs az életünk szempontjából;
- másokat bosszant, elutasításra és lázadásra ösztönöz;
- sokak számára olyan valami vagy valaki, akihez hozzászoktak, mert gyermekkoruk óta az életükhöz tartozik;

- némelyek számára a remény foglalata; a boldog élet ígérete: hálásan sejtik, fogadják, vagy fájó szívvel keresik;
- sokak számára csak torzképe a keresztény hitnek.

Az Istenre irányuló és Isten miatt feltett sokféle kérdés előtt a bibliai-keresztény istenismeret főbb vonásait fogjuk megrajzolni ebben a szakaszban; vagyis összehasonlítjuk a keresztény kinyilatkoztatásban adott istenképet a nem-keresztény vallási nézetekkel (1.2.1); bevezetést adunk a Biblia Istenről szóló közléseihez (1.2.2 és 1.2.3), majd próbálunk továbbhaladni a háromszemélyű egy Isten hite felé (1.2.4).

1.2.1 Utak Istenhez

Az Egyház és a nem keresztény vallások

A nem-keresztény népek vallásai — mindenekelőtt a nagy vallások: az iszlám és a hinduizmus — számos kortársunk rokonszenvét felébresztették. Igazságkeresők utaznak Keltre, hogy a „bölcsek” ima- és hitelménye révén kiutat találjanak saját létük vélt értelmetlenségéből. A keleti elmélkedési módot keresztények is gyakorolják. Ezek miatt a fejlemények miatt újszerűen át kell gondolnunk a különbséget az Egyház hite és a népek vallásai között. A II. vatikáni zsinat fel is szólít minket, hogy ismerjük el ezekben a vallásokban a jóság, az igazság és a szentség minden meglévő értékét (vö. Nem-keresztény vallások, 2.sz.). A másféle vallások ilyen értékelése sok keresztényben felveti azt a kérdést, hogy a saját hitünk miben különbözik azokétól. Hogyan értjük tehát az Egyház igényét arra, hogy ő az üdvösségnek mindenki számára mértékadó útja?

Isten népe az emberiség üdvének jele és eszköze

Az Egyház ellen irányuló több támadás — de az a botrány is, hogy az „egyház” szó annyi mindenfélét jelent — a választottságról való fogyatékos ismerettel függ össze. Isten

minden embert az élet teljességére hívott meg, közösségekben embertársaival, ebben a világban, Isten szeme előtt (vö. Ter 1-2). Az ó- és újszövetségi üdvtörténet keretében Isten bánmódja az emberekkel egyre határozottabban megmutatja, hogy miben áll ez az emberi meghívottság. Isten népének kell, a neki ajándékozott különleges isteni áldás alapján, minden ember számára jelezni és közvetíteni ezt az üdvösséget (vö. Ter 12,1-3). Eszerint a választottság sohasem jelenti bizonyos emberek kivételes helyzetét önmagukért. Minden egyes ember meghívottsága egyúttal valamely szolgálatra irányuló küldetés is. „Az Egyház szentség, azaz jel és eszköz az Istennel való legbensőbb egységnek és egyszersmind az egész emberi nem egységének szolgálatában” (II. vat. zsinat: Egyház, 1.sz.; vö. még 1.4, 3.4 és 4.4).

Minden idők emberének gyakran ki sem mondott és még homályban tapogató keresése az Egyház hitében világosodik meg, és ér célba. Amit az Egyház Istentől kapott ajándékba, annak minden nép osztályrészévé kell lennie. Így kell értenünk Isten önkinyilatkoztatását az ó- és újszövetségi emberek előtt.

1.2.2 Izrael istentapasztalása

Mire jó az Ószövetség nekünk, keresztényeknek?

Az Ószövetség az az anyaföld, amelyből az Újszövetség kisarjadt. Hogy Jézust és Istenről hozott üzenetét megért-hessük, mindig figyelemmel kell kísérnünk Jézus előtörténetét, ahogyan az ószövetségi ember életszemléletében és isten-megtapasztalásában lefolyt. Ugyanaz az Isten, akit már az Ószövetség hirdet, Jézus Krisztusban jött hozzánk végérvényesen és a lehető legközelebbre úgy, mint isteni ajándék. (Ha akár Jézus, akár az első keresztények Istenről beszéltek, Izrael Istenét értették rajta.) Elég tehát csak be-lépillantánunk az Ószövetség híradásaiba Istenről, hogy a magunk keresztény istenismerése új, friss színeket öltjön. Izraelnek Istenről való közölnivalója egyúttal megnyilatko-

zás a mi hitünkről is. Az az Isten, aki az ősatyákat kiszabadította Egyiptomból, a lehető legközelebb van hozánk, amikor keresztény módra élünk, imádkozunk vagy a szentmise-áldozatot bemutatjuk stb.

Az Ószövetség persze kevésbé tökéletes módon és napjaink olvasóközönsége számára meghökkentően is szól néha Istenről. Ez elsősorban azzal függ össze, hogy az Ószövetség sokkal inkább magán viseli még a keleti gondolkodásmód és nyelvezet jellegzetességeit, mint az Új. Másrészt abból is érthető ez az Istenről szóló idegenszerű beszédmód, hogy az Ószövetség meglehetősen kendőzetlenül mutatja be az élet egész teljességét; és az Istenről alkotott elképzeléseknek meg a róla szóló beszédnek még tisztulnia kellett a történelem folyamán. Csak lassankint és lépésről lépésre világosodott meg, hogy voltaképp ki az Isten, és hogyan viszonyul az emberekhez meg a világhoz.

Isten megszabadít a bajból — „Jáhve” az emberek Istene

Az Istenről szóló ószövetségi tanításban az a legszembe-
tűnőbb, hogy mennyire kapcsolatban áll az élettel. Az Ószövetség Istene nem valami elvont magasabbrendű lény, hanem az, aki megmutatja, hogy van hatalma az ember és a világ fölött. Izrael népének fordulatokban gazdag története és az egyes ember mindig új életkörülményei úgy értelmeződnek, mint isteni tettek, és mint a vele való találkozás felkínált lehetőségei. Az ószövetségi hitnek ez a létezésbe vágó jellegzetessége a legvilágosabban áll előttünk Izrael nomád elődeinek kiszabadításában Egyiptom földjéről. Mózes ébreszti rá népét, hogy szökésük sikere Isten szabadító tette volt. Istenhez való sajátos közelsége érteti meg vele Isten szabadító közelségét abban az eseményben, amely külsőleg alig különbözött a világtörténelem egyéb fordulataitól (vö. Kiv 3; Kiv 15).

Ennek a szabadító tettnek fényénél ébredt rá Izrael hívő népe, hogy ki az ő Istenük. Olyan Isten, aki megszabadít a bajból. Nemcsak akkor régen, hanem ma és a jövőben is. Új-

ra meg újra tapasztalhatták az izraeliták, hogy az Istenük mennyire „Jáhve” — vagyis olyan Isten, aki síkra száll az emberért (a Jáhve-név Kiv 3,14 szerint azt jelenti, hogy „Érettetek vagyok itt”, vagy még „Értetek leszek majd itt”). Kiváltképp a válságos időkben — mint például a babiloni fogság idején — kapaszkodtak belé Izrael hívő fiai abba a felismerésbe, hogy Isten meg tudja szabadítani, és meg is fogja szabadítani őket. Bármily mélyre zuhannak, bármily kilátástalannak látszik is a helyzetük, Isten még mindig hatalmasabb. A legmélyebb igazság, amelyet Izrael Istenről mondani tudott, hogy olyan Istennek vallja, akinek hűsége folytán jó és balszerencsében egyaránt hosszú történelmet él át Isten népének közössége.

Istenünk személyes Isten: Atyánk és bíránk

Az Ószövetségben nincs „személy” jelentésű külön szó. Ez tehát új kifejezés, de mégis találóan jellemzi az ószövetségi istenismeret központi gondolatát. A próféták személyes találkozástól megilletődve beszélnek Istenről. Oly Istennek hirdetik, aki szenvedélyesen szereti népét, és akarja, hogy a népe viszontszeresse. Istennek erre az önmagát odaadó szeretetére népe iránt klasszikus példát találhatunk Ozeás prófétánál (11, 1-9). Szeretetből hívta közel magához Isten a népet, és ezáltal szólította életbe; apjaként, sőt édesanyjaként törődik Izraellel. (Ez a szöveg oly gyengédséggel szól Istenről, hogy az Újszövetség sem fogja túlszárnyalni!) És mégis mélységes tragikum jellemzi Isten és az ő népe kapcsolatát. Minél inkább hívja Isten a népet, a nép annál inkább húzódik el tőle. Ebben az összefüggésben jön szóba az ítélet. Sokan helytelenül úgy képzelik, hogy Isten ezáltal mintegy kívülről, egy „igazságos” nevelő módjára ró ki büntetést. Valójában nem Isten „ítéli el” a népet, hanem a nép ítéli el önmagát, mikor vonakodik követni Isten biztató ajánlatát. Isten annyira szereti népét, hogy még szeretetének elutasítására is meghagyja szabadságát. Az „ítélet” eszerint azt jelenti, hogy a népnek, ha így elutasította Is-

tent, vállalnia kell ennek következményeit. Ám Isten nem vonja vissza hívó szavát — a könyörület az első és az utolsó szava egyaránt (vö. Oz 11,9).

Jáhve a felfoghatatlan, a rejtőző Isten

Ez a feszültség, Isten könyörülő közelléte és megdöbbenő távolléte, magyarázza meg azt a tulajdonságot, amelyet az Ószövetség igen gyakran emleget Istenről, amikor Isten „fölségét”, azaz „dicsőségét” hirdeti. Ez a szó eredetileg erőt, fontosságot, jelentőséget fejez ki — azt az erőt, amelyet Isten a teremtésben és a történelemben kifejt. Jáhve fölségének említése elsősorban az ő üdvösségszerző tevékenységére utal, hogy tudniillik kivezeti népét Egyiptomból, közöttük lakik a templomban (Zsolt 26,8; Iz 6), hazahozza őket a számkivetésből (Iz 40,5) stb. Ámde Jáhve fölségének felvillanása rettenetes is lehet: nincs az az ember, aki Istent meglátva életben maradhatna (Kiv 20,19).

Jáhve azonban nemcsak kegyes közelséget jelent. Ő egyúttal a felfoghatatlan, kifürkészhetetlen, rémítő és megbor-zongató Isten. Olyan Isten, akivel nem szállhatunk vitába. Olyan Isten, aki minden emberi tervezés, számítás és szándék ellenére is érvényesíti akaratát.

Jób alakjában párját ritkító módon testesítette meg Izrael a maga küszködését emiatt a távolbavesző Isten miatt. A szenvedő Jób féktelen lázadónak mutatkozik, aki szembe-száll barátaival, sőt éppen Istennel is. Barátai (az akkor általános nézet szerint) bűnösségét vetik szemére: szenvedésének minden bizonnyal egy megfelelően súlyos vétek az oka. Jób visszautasítja az ily merev elképzelést Isten igazságosságáról. Isten nem mérhető az emberi megítélések és elképze-lések mércéjével. Felháborodásában egy más, nagyobb — bár felfoghatatlan — Istent keres (Jób 9, 14-23; 31, 35). És az isteni válasz Jób lázongásának ad igazat (Jób 40,7); Jáhve úgy mutatkozik meg előtte, mint a Sínai hegy Istene: atyái Istene (Jób 38-41). Az istenfogalommal küszködő Jób végül is abban a tudatban lel menedéket, hogy ez a kifürkészhe-

tetlen Isten mégiscsak „Jáhve”, aki oly páratlan módon kötelezte el magát népének.

Bizonyos, hogy az istenprobléma, ez a fájó küszködés Isten miatt, megoldandó feladatként áll minden idők embere előtt — még a keresztény előtt is. Érthető azonban, hogy Izrael istenélményének kifürkészhetetlen mélységével szemben mily büszkék voltak a keresztények arra, hogy Jézus Krisztus emberközelsége hozta az Istent; mintegy „lefordította” a mi nyelvünkre (vö. Jn 1,18). Aki őbenne hisz, „látja” az Atyát (Jn 4,9).

1.2.3 Az Újszövetség tanítása Istenről

Jézus és az első keresztények kora: a forrongás, a megváltatlanság és a várakozás időszaka.

Az Újszövetség tanítása Istenről csak annak a kornak hátteréből érthető igazán, amelyben elhangzott. Izrael régi hite egyoldalúan fejlődött tovább, és emiatt sokat veszített hatékonyságából (mint ez kitűnt az ószövetségi-zsidó törvény föltétlenné magasztosításából). Nagy múltra visszatekintő emberek, mélységesen meg vannak győződve arról, hogy a maga teljességében nem feleltek meg hivatásuknak. Panaszkodnak amiatt, hogy nincsenek már próféták, akik értelmezhetnék az isteni tervet, és utat mutatnának a jövőbe. Úgy látszik, kialudt a Lélek. Sokan mégis remélnek. Népük történetéből megtanulták, hogy Isten hűsége minden ellenálláson győzni tud, és éppen a válságos helyzetekből teremthet új, jobb kezdetet. Ezért szólal meg mindig a remény hangja az Ószövetség késői korszakában és a Jézus-korabeli zsidóság körében. Bízunk abban, hogy Isten újból és végérvényesen cselekedni fog mint népének Istene. Egy ilyen isteni erőmegnyilatkozástól (az „istenuralom”) remélik a megoldást az egyéni és a társadalmi élet legmélyebb kérdéseire.

Jézus tanítása Istenről: az Ószövetség betetőzése

Ebben a csalódással és várakozással teljes időben lép fel Jézus azzal az üzenettel, hogy Izrael Istene ismét és mindörökké meglátogatta népét (vö. Mk 1,15). Ez az istenközelség egyedül Isten ajándéka, az a szeretetből fakadó tett, amelyet még a legjobb szándékú emberi iparkodás sem idézhet elő (ahogyan Jézus számos kortársa elképzelte). Az ember a legmindennapibb eseményekben találkozhat Istennel; ez teszi oly sokatmondóvá Jézus példabeszédeit (vö. Mk 4; Mt 13). Isten közelében biztonságban érezheti magát az ember, hiszen ő a rét fűvével és a fejünk hajszálaival is törődik (Lk 12,4-5; Mt 6,25-33; vö. hozzá Iz 43,2). De Jézus azt is tanítja, hogy Isten feltétlen úr, és követelései vannak az emberből (erre utal Jézus felszólítása megtérésre és követésre, 1.3.1). Amit az ószövetség hívő nagyjai megsejtettek, az Jézusnál oly egyszerűen és magától értetődően jelentkezik, hogy mélységesen meg kellett lepnie a kortársakat. Isten úrvolta az ő jóságában és közelségében mutatkozik meg: könyörületességében és megbocsátásában. Isten nemcsak olyan, mint egy atya (vö. Oz 11). Isten *az Atya*, és mint ilyenhez szabad és kell szólnunk hozzá (vö. 1.3.1).

Ebben a názáreti férfiban együtt van minden addigi istenélmény, sőt sokkal több is annál. Egész tanításával, és mindenekelőtt a tetteivel bontakoztatta ki Jézus, és juttatta kiteljesedéshez és célhoz Isten és Izrael útítársi kapcsolatát, amelyről az ószövetségi iratok tanúskodnak.

1.2.4 Hitünk a háromszemélyű egy Istenben

A szentháromság-hit eredete: Isten megtapasztalása Jézus Krisztusban és a „Lélekben”.

Hitvallásunk a háromságos Istenről hosszas fejlődés eredménye. Kezdetei már az Ószövetségben megtalálhatók, de a tulajdonképpeni háromság-hit Jézus Krisztuson alapszik.

Jézus Krisztus páratlan jelentőségének átéléséből nőtt ki az a korai keresztény felismerés, hogy őbenne maga Isten ajándékozta önmagát az embereknek.

A háromság-hit másik eredete a „Lélek” befogadásában van adva. Ez a régi bibliai szó eredetileg „lélegzetet” jelent. Azt fejezi ki, hogy Isten megnyilatkozik az embereknek, mert találkozni óhajt velük. Ebből a „Lélegzet-lehelésből” élet jön létre a teremtet világban és a történelemben. A fiatal egyház is annak köszönheti életerejét és növekedési képességét, hogy végérvényesen ajándékba kapta a Lelket (vö. az Apostolok Cselekedeteivel, mindenekelőtt ApCsel 2).

A keresztények tehát tapasztalhatják Istent mint Atyát, (Jézus Krisztusban) mint Fiút és (az emberre irányuló és az emberben kifejtett működés révén) mint Lelket. Már az újszövetségi iratok tanúsítják ezt a háromságos istentapasztalást; így például a 2 Kor 13,13-ban található áldó köszöntés: „A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal!” (vö. még Róm 8,23).

A szentháromság-hit fogalmi megszövegezése

Isten titkának egyre fokozódó megértését a történelem folyamán ajándékba kapta az Egyház Istentől. Egyre határozottabban fölfogta, hogy ez az istentapasztalásban adott „hármasság” azon alapszik, hogy az Isten maga is háromság. Ennek mint hittételnek a megfogalmazását az a körülmény sürgette, hogy az Egyház felelős vezetői heves viták során a legkülönbözőbb támadások ellenében voltak kénytelenek lehetőleg minél világosabban körülbástyázni ezt a hittitkot. Azokból a gyakori ismétlésekből, amelyeket a 325. évi niceai és a 381. évi konstantinápolyi zsinat megfogalmazott, világosan kitűnnek az első évszázadokban lezajlott küzdelmek:

„Hiszünk az egy Istenben, mindenható Atyában... és az Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az

Atyától született az idő kezdete előtt: Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől; született, de nem teremtmény; az Atyával egylényegű; és minden általa lett... és a Szentlélekben, Urunkban és életünkben, aki az Atyától és a Fiútól származik...”

A Szentháromságban való hit jelentősége az életünk szempontjából

Pál apostol tanúsága szerint egész keresztény életünk legmélyén ott van a háromságos Isten működésének lenyomata. Az Isten (ezzel a névvel Pál többnyire az Atyaistent illeti) küldi Fiát, és a Lélek képesít minket arra, hogy Istent „Abba” (Édesatyánk) néven szólítsuk. Ebben a beszédmódban fejeződik ki, hogy az ember teljességgel új kapcsolatba került Istennel; és csak ezáltal válik lehetővé az, hogy a Lélektől ajándékba kaptuk az istengyermekséget (Róm 8,15; Gal 4,6). Hasonlóképpen írja le János evangélista a keresztények létét a világban, mint Istennel egybekapcsolt életet: ha egy ember hűségesen ragaszkodik Jézushoz, akkor az Atya is, Jézus Krisztus is őbenne választanak lakóhelyet maguknak (Jn 14,23).

A kereszttetésben naponta megvallja minden keresztény, hogy ehhez az élő Istenhez tartozik: az Atyaistenhez, aki a Kezdet, a Fiúistenhez, akiben Isten közli magát, és a Szentlélek Istenhez, aki által Isten is és az emberek is egységbe kapcsolódnak.

Isten szeretet-kapcsolatban van az emberekkel. Az ő ajándéka Jézus Krisztus. Az isteni szeretetnek ez az ajándéka egy új közösségbe szólítja az emberiséget. Ez azonban csak akkor jöhet létre, ha megkapjuk az isteni Erőt is: az ő életadó Leheletét.

Irodalmi utalások:

M. Riebl, A. Stiglmaier: *Kleine Bibelkunde zum Alten Testament*, Innsbruck (Tyrolia) 1980.

C. Westermann, E. Lessing: *Gott sprach zu Abraham*, Freiburg (Herder) 1976.

1.3 HISZEK JÉZUSBAN, AKI A KRISZTUS

Willy Egger

Bizonyos helyzetekben a szokásosnál sürgetőbb módon merül fel a kérdés a keresztyény előtt: „Mit remélhetek — mit kell tennem?” A keresztyények ilyenkor nem megfogalmazott tételekben keresik a választ, hanem egy személy felé fordulnak. Ez a Jézus Krisztus személyébe vetett bizalom fejeződik ki a kérdésben, magasztalásban, köszönetben, követésben, és ezt nevezzük „hitnek Jézus Krisztusban”.

Ez a hit Jézus egyéniségén és cselekvésmódján tájékozik (1.3.1), és ez jut szóhoz, amikor az Egyház hitet tesz Jézusról mint Krisztusról és mint Isten Fiáról (1.3.2).

1.3.1 A názáreti Jézus személye és működése

A történeti kutatás eléggé azonos eredményekre jut Jézus életének legfontosabb időadatai tekintetében. Jézus Betlehemben született Dávid családjából Kr.e. 7 táján. Galileában nevelkedett, majd mintegy harmincéves korában elkezdte nyilvános működését. Tevékenységének színhelyei mindenekelőtt a Galileai-tó környékének helységei voltak és Jeruzsálem. Magatartásával maga ellen fordította a zsidó és a római hatóságokat, és a 30. év húsvétján a megszálló római hatóság elleni lázítással vádolva keresztre feszítették. Jézus tanítványai tanúsítják, hogy halála után élőként mutatkozott előttük, és beszélt velük.

Isten uralmának hirdetése

Jézus tevékenységének középpontja *örömhír*: „Elközelgett az Isten országa” (vö. Mk 1,15). Jézus mint vándor térítő járta hazája földjét (földi működése idején tevékenységét lényegében a zsidó népre korlátozta). Az Isten uralmának hirdetése során azt mondta, hogy új világ van születőben,

és tökéletesen legyőzi az élet negatív oldalait: a halált, a szenvedést és a bűnt. Kortársai könnyebben megérthették ezt az üzenetet, mint mi, mai emberek, hiszen már Isten ószövetségi népének történelméből sok példát tudtak Isten üdvözítő beavatkozásaira népe érdekében. Ilyen volt például a nép kiszabadítása az egyiptomi rabszolgaságból (Kiv 15) és hazahozataluk a babiloni fogságból (Iz 52, 7-10). Ámde amikor bejelenti Isten országát, Jézus nem áll meg a szavaknál, hanem érzékelteti is ezt az istenuralmat, Isten királyi beavatkozását népe üdvére: kibékíti az embereket Istennel is, egymással is. Így fölébe kerekedik azoknak a nagy ellentéteknek, amelyek az akkori zsidó nép életében mutatkoztak. Jézus nem választja szét az embereket igazakra és bűnösökre (Mk 2,13), zsidókra és szamaritánusokra (Lk 10, 25—37), szabadságharcosokra és rómaiakkal együttműködőkre (vö. Mt 10,3). Kiváltképp a betegek irányában érezte Jézus az Isten uralmát. Az isteni beavatkozás nemcsak a belső embert gyógyítja, hanem egészséget és üdvösséget ajándékozik az egész embernek (Mk 2,1-12). Ezzel a kiengesztelő és gyógyító működésével akarja Jézus teljesen új isten-tapasztalásra elvezetni az embereket. Istenzhez, aki szerető közelségben van, és gondoskodik rólunk; akihez egy új, kedves megszólítással szabad fordulnunk: Abba — Édesatyánk!

Új erkölcsstan

Az az üzenet, hogy Isten erőteljesen közbelép népéért, és az a tudat, hogy új kapcsolatban állunk Istennel, *új emberi magatartást* tesz lehetővé. Ha megtapasztaljuk Isten jóságát („aki felkelti napját jókra és gonoszokra” Mt 5,45; aki a végtelenül súlyos bűnt is megbocsátja az embereknek, Mt 18,23-35), kötelezve érezzük magunkat arra, hogy Isten jóságát tovább ajándékozzuk, mégpedig nemcsak általánosságban, hanem határozott esetekben is. Maga Jézus említi a szükséglet szenvedőkkel való találkozás eseteit mint olyan alkalmakat, amelyekben kiváltképp szükség van az újszerű viselkedésre. A tanítványnak felebaráttá kell változnia az

íránt, aki az útfélen fekszik, és segítségre szorul (Lk 10,25-37); a szegényekben, bajbajutottakban, alacsonysorsúakban, gyermekekben maga Jézus van jelen, és vár segítséget (Mt 18,5; 25, 31-46; vö. a „boldogságokkal” Lk 6,20-23). A legerősebb kihívás, amelyre a szeretetnek, mint új jóindulatú magatartásnak meg kell mutatkoznia, Jézus szerint az a helyzet, amikor üldözik és gyűlölik az embert. Ilyenkor mutatkozik meg, mily hatalmas erő a szeretet: a megtorlásról való lemondásban és az ellenségért mondott imádságban (Lk 6, 28-36). Az erőszakról való lemondást követelve Jézus nem arra gondol, hogy minden jogtalanságot tétlenül fogadjunk, hanem teremtői tettet kíván tanítványától. Arra szólítja fel, hogy törjön át azon a halálos körforgáson, amelyben erőszak erőszakot szül. Ha a keresztény ahelyett, hogy visszaütne, odatartja a másik arcát is (Mt 5,39), adódhat egy olyan pillanat, amikor az ellenfél zavarba jön. Nem üt újra, hanem megdöbben egy ily szokatlan viselkedésen. Ez a pillanat már valami egészen újnak a lehetősége.

Jézus tanúsága önmagáról

Saját *személyéről* Jézus igen tartózkodóan nyilatkozott. Az evangéliumok sem mutatnak érdeklődést Jézus személyiségének bizonyos oldalai iránt, amelyek viszont érdekelnék a mai olvasót. Alig beszélnek el egyet-mást Jézus működésének pontosabb részleteiről vagy Jézus lelki életéről, vagy akár a külső megjelenéséről is. Jézus egészen a küldetésének élt. Ritkán beszélt saját magáról; vagy ha mégis, akkor meglehetősen talányos módon. Vagyis csak azok ébredtek rá Jézus kilétére, akik nem restelték a fáradságot, hogy az ehhez hasonló szavait figyelmesebben végiggondolják. Jézus sohasem fogalmaz úgy, hogy „én több vagyok Jónásnál, én több vagyok Salamonnál”, hanem hogy „itt több van Jónásnál, itt több van Salamonnál” (Mt 12,38-42). Aki azonban figyelmesen végigkíséri azt, amit Jézus művel, fel tudja fedezni, hogy milyen szerepet játszik Jézus abban a történetben. Elsősorban politikai okokból nyilatkozik Jézus annyira

óvatosan önmagáról. Egy olyan korban, amelyben a nép politikai megmentőt vár, aki megszabadítja a rómaiak kezéből, veszélyes dolog messiási reményeket kelteni. Az ilyen elvárások igen könnyen felkelést robbanthattak volna ki. Ám a politikai okok mellett még egy másik, kézenfekvő oka is volt annak, hogy Jézus nem tette nyilvánvalóvá kilétét: tudniillik hitre akarta vezetni az embereket. A hit az Evangélium szerint nem valami érdekfeszítő megtapasztaláson nyugszik, hanem Jézus személye és működése iránt való nyitottságból, készségből és figyelmességből sarjad. Az evangéliumok tanúsága szerint csak az jut el a hitre, aki személy szerint elkötelezi magát, és személyes kapcsolatot keres Jézussal. Ezt a kezdeti hitet (vagy akár a kezdeti hitetlenséget is — vö. Mk 9,24) éppen Jézus vezeti tovább a teljes hitre és a vele való életközösségre (vö. Mk 10,46-52).

Önmaga megnevezésére Jézus egy ószövetségi kifejezést választott. Ha róla van szó, Emberfiáról beszél: az Emberfiának sokat kell szenvednie... (Mk 8,31); látni fogjátok az Emberfiát, amint a Mindenható jobbán ül (Mk 14,62); aki megvall engem az emberek előtt, amellett az Emberfia is vallomást tesz majd (Mk 8,38). Ezzel a Dániel-könyvből vett címmel arra figyelmezteti Jézus az embereket, hogy itt olyanvalaki van (Jézus itt sem mondja úgy, hogy „én vagyok az Emberfia”), aki mennyei hatalmat kapott, még ha a megaláztatás keresztútját járja is.

Jézus kapcsolata az Atyával

Ám az olyan jézusi szavaknak és magatartásoknak, amelyekből a hívő eszmélődés megtudhatja, hogy ki volt Jézus — egész sorozatát ismerjük. Ebben az összefüggésben beszélünk „közvetett Krisztus-értelmezésről”, vagyis hogy nincsenek ugyan közvetlen nyilatkozatok Jézus méltóságáról, de a hívő gondolkodás közvetett úton mégis felismerheti azt. Legyen elég csak egy néhány példára hivatkoznunk. Istentől beszélve a bizalmas „Abba — Édesapám” megnevezést használja Jézus. A tanítványokat annyira meghatotta

Jézus imádkozása, hogy azt kérték tőle, tanítsa meg őket is imádkozni. Jézus ekkor engedte meg tanítványainak, hogy a Miatyánkban ugyanúgy szólítsák meg az Istent, mint ő (Lk 11,1-4). A tanítványok és az első keresztyények ebből az „Abba — Édesapám” megszólításból azt is felismerhették, hogy Jézus egészen különleges viszonyban van az Istennel: úgyannyira, hogy ő valóban Isten Fia. De abból a felsőbbrendűségből is, ahogyan Jézus törvényeket hozott, és abból a hatalmi öntudatból is, amellyel az embereket a maga követésére szólította, arra következtettek a tanítványok, hogy ő több, mint rabbi, és több, mint próféta. Tehát Jézus egyedülálló helyzetére sok minden utalt annak ellenére is, hogy Jézus tartózkodott a méltóságjelző nevektől. János evangélista viszont sokféleképpen rávilágít arra, hogy kicsoda Jézus. A többi evangélistánál határozottabban kidomborítja, hogy Jézus személyisége áll a történet középpontjában. Ezért szorul háttérbe Jánosnál az istenuralom meghirdetése; és ismételten hangsúlyozza annak szükségességét, hogy az ember döntő elhatározása Jézusra irányuló elhatározás legyen.

Jézus személyisége

Számos elbeszélés szól azokról a meghívásokról, amelyekkel Jézus *követésre* szólította fel tanítványait (Mk 1,16-20; 3,13-19; 10,17-31; Mt 8,18-22; 9,9-13). Fontos utalást tartalmaznak arra vonatkozólag, hogy mit jelentett Jézus személyisége a tanítványok előtt. Rendszerint rövidek az erről szóló beszámolók. Csak azt mondják el, hogy Jézus hív, és az emberek tüstént követik. Azok, akik hallgatnak Jézus hívó szavára, megosztják Jézussal a vándoréletet, a nincstelenséget és a családtalan állapotot. Attól kezdve az Örömhír terjesztésének élnek. Ez Jézus bizalmasainak köre, azoké, akik eldöntötték magukban, hogy őmellé állnak. A „követés” egyúttal ajándék is, hiszen a követéssel együtt jár az életközösség Jézussal; de egyúttal az a feladat is, hogy a jézusi indítást tovább kell adniuk.

Igaz, hogy Jézus csak egyeseket választott ki, és nem minden hívét szólította föl követésére és a szegény vándoréletben való osztozásra, mégis minden keresztény számára sokat mondanak az erről szóló elbeszélések. Arra világítanak rá, hogy a keresztények az élő Úrral vannak kapcsolatban, és hogy a döntő elhatározások kikerülhetetlenül vele járnak a keresztény élettel.

A Feltámadott

A tanítványok nem értették, hogyan történhetett meg az, hogy ennek a Jézusnak, aki egészen Istehez tartozott, mégis *kereszthalált* kellett hálnia. Ezt a rejtélyt csak Jézus *feltámadása* alapján és a Szentírásra támaszkodó meggondolás segítségével tudták utóbb megoldani a tanítványok. Azt tanúsítják, hogy Jézus megmutatkozott előttük, és beszélt velük. A későbbi korok keresztényei az ő tanúságukra vannak utalva. Akik testi szemmel nem látták a feltámadt Krisztust, mégis boldogok, ha hisznek (Jn 20, 29). Miután a tanítványok meggyőződtek a feltámadásról, mert találkoztak a Feltámadottal, az ószövetségi szentírásban találtak további felvilágosítást. Az igaz ember sorsa, hogy üldözik az emberek, de megmenti az Isten (Zsolt 22). Abból, hogy maga Isten avatkozott be Fiának megmentésére, belátták a tanítványok, hogy Isten valóban életre tud kelteni; és hogy életre vezet az a bizalom, amelyben Jézus élt.

Az egész világ új helyzetbe került. Máris elkezdődött a világ tökéletes, megdicsőült állapota: és a világnak új Ura van: Jézus Krisztus.

1.3.2 Az Egyház hite Jézusban, a Krisztusban és az Isten Fiában

A tanítványok már Jézus élete folyamán iparkodtak mélyebben megérteni Jézus mivoltát. Jézussal kapcsolatos tapasztalataikat nevekben foglalták össze. Csakhogy nem elé-

gítették ki őket azok az elnevezések és címek, amelyekkel a nagy embereket jellemezni szokás volt. Jézus több volt mint... Ő nem egy a próféták közül, hanem ő a Krisztus, az élő Isten Fia. Nehéz azonban pontosan megmondanunk, hogy a tanítványok milyen címekkel fejezték ki bizalmukat és személyes tiszteletüket iránta Jézus földi élete folyamán.

Méltóságjelző új nevek

A názáreti Jézus feltámadásának és az érette történt isteni beavatkozásnak fényében a tanítványok mélyebben értették már Jézus titkát. Jézusba vetett hitüket sok-sok elnevezéssel fejezték ki. Az Újszövetségben Jézusnak mintegy ötven méltóságjelző neve van. Soroljunk fel belőlük néhányat! Krisztus (azaz a Fölkent: a Messiás), Isten Fia, az Úr, az Emberfia, Rabbi — Tanítómester, a Próféta, az Isten Szentje, a Megváltó, Dávid fia, a Közvetítő, a Pásztor, a Kezdet és a Vég. A legfontosabb és a leggyakrabban használatos méltóságjelző nevek ezek közül: Krisztus, Isten Fia, az Úr. A „Krisztus”, magyarul „Fölkent” jelzővel azt vallja meg a keresztény közösség, hogy Jézusban teljesülnek az ószövetségi ígéretek (Mt 1,1; Mk 8,29). Jézust Isten Fiának vallva azt a meggyőződését fejezi ki az Egyház, hogy Jézus olyan közel áll Istenhez, ahogyan csakis a „fiú” viszonyjelző szóval lehet kifejezni. A „fiú” szó sok mellékértelemre is utal. Jelzi Jézus közelségét Istenhez (ahogyan mindeneke-lőtt Jézus imádkozásában kifejeződött), jelzi az Isten szeretetét, hogy tudniillik nem akárkit küldött hozzánk — helyesebben szólva „ajándékozott nekünk” (Róm 8,32) — hanem éppen a Fiát küldte el; jelzi továbbá azt a hatalmat, amellyel Jézus mint Isten helytartója mutatja nekünk az életre vezető utat (Mt 5-7). Abban a felkiáltásban, hogy „Jézus az Úr” (Róm 10,9), azt vallja meg az Egyház, hogy Jézus él, és ott van az Isten jobbán (Fil 2,6-11), ő van jelen az istentiszteletben (1 Kor 11,23-26), ő osztja szét állandóan a Szentlélek ajándékát, és ő tér vissza a világ végén mint szabadító Megváltónk (1 Tessz 1,10; 2,19).

A hitnek mindezek a megnyilatkozásai azonban nem csupán „igaz tételek”, amelyeket a keresztény embernek értelmével elfogadnia és helyeselnie kell. Sokkal inkább a bizalom kifejezései és személyes kötődésünké Jézushoz, kapcsolatunk övele.

„Hiszek Jézus Krisztusban” eszerint nemcsak azt jelenti, hogy tudok egyet-mást a földi Jézusról, és tudom egy-két méltóságjelző nevét, hanem hogy nyíltan odaállok őmellé, és az ő személyében bízom mindazokban a kérdésekben, amelyek reám és arra a társadalomra vonatkoznak, amelyben élek.

Az újszövetségi iratok a Jézus titkával foglalkozó megfontolás tanúbizonyságai. Azt mondhatnók, hogy az Újszövetség huszonhét irata mindmegannyi tanúskodás Jézus Krisztusról és az ő titkáról. Csakhogy ez a hívő megfontolás nem fejeződött be az első igehirdetés írásba foglalásának végén. Ha új kérdések merültek fel, a keresztények azt kezdték maguktól, hogy mit jelent Jézus személye az új helyzet szempontjából. Az egyháztörténet minden egyes évszázadának megvoltak a maga kérdései, és meg is próbált felelni rájuk. A krisztus-utáni negyedik századtól a nyolcadikig főként az volt a kérdés, hogy miképpen kell értenünk Jézus viszonyát Istenhez és az emberekhez. A zsinatokon kialakítottak egy olyan fogalmazást, amely mindmáig helytáll: *Jézus valóságos Isten, és valóságos ember*. Jézus teljesen az Isten oldalán áll, minden fogyatkozás nélkül részese Isten mi voltának, egyszersmind azonban igazán ember is (a bűnt kivéve).

Ösztönzés új életre

Az Egyház hite, kiváltképp ha hiten bizalmat és életet értünk, nemcsak egyházi hittételekben ölt alakot, hanem kifejeződik a tényleges *életalakításban* is. A szentek mindenkinél inkább átvették a jézusi ösztönzést, és a legkülönbébb életviszonyok közt találták meg azt az életformát, amely a legeredetibb módon idomul hozzá a Jézuséhoz. Az

így életre váltott hit példái a mi korunk számára is fontosak, hiszen mi is sokszorosan kérdezzük: Hogyan élhetnék manapság úgy, hogy életem a Jézus Krisztusba vetett bizalmat és hitet fejezze ki? A szentek története megmutatja, hogy a jézusi ígék szószerinti komolyan vétele mily rendkívüli módon tud hatni. Assisi Szent Ferenc a gazdag embernek szóló tanácsot (Mt 10,17-31) életelvvé tette a maga számára, és a szegénységben csodálatos jézusközelséget élt át. Jézus hasonmásává alakult. Charles de Foucauldnek a rejtettséget és a magányt kellett személyesen végigélnie, és életmódja ma is nagy erővel vonz. Más példa arra, hogy miként élhet valaki Jézus ösztönzése szerint, M.L. King (†1968). Amikor síkra szállt az Egyesült Államokban elnyomott színesbőrűekért, az erőszaknélküliséget választotta élete vezérfonalául, és a keresztény alapelveknek megfelelő új módszereket talált a keresztény értékek megvalósítására.

„Hiszek Jézus Krisztusban” azt jelenti a mi korunkban, hogy személyesen kötődöm Jézushoz, Isten Fiához, ami Urunkhoz; bízom Jézusban mint reményünkben; és elkötelezve érzem magam a Jézus-bemutatta életformára.

Irodalmi utalások:

Egger, W.: Bevezetés az Újszövetségbe. Egyben bepillantás teológiaiájába. Bécs, OMC, 1981

M.Riebl és mások: Unterwegs im Glauben. Neuer Glaubenskurs. — Innsbruck (Tyrolia) 1978, 5-7. szakasz.

W.Kasper: Jesus der Christus. — Mainz (Grünwald) 1974.

1.4 HISZEK AZ ADOTT EGYHÁZBAN

Isnard Frank

Egy bizalmatlankodással telített világban keressük a bizalomkeltő szót, amelyre ráhagyatkozhatunk. Hiszünk Istenben, aki Jézus Krisztusban nyilatkoztatta ki nekünk önmagát, és ebből a hitből nyerjük a keresett bizalmat. Isten ígéje ugyanis bizakodásra hívó szó, és hitünk a válasz erre a hívó szóra (vö. 1.1.3).

Az Egyház a testet öltött válasz erre a felszólításra. Az Egyház az a keret, amelyben a hívő gyakorolja a válaszdadást a hívásra, és vállalja a velejáró felelősséget. Az Egyház nem valami láthatatlan eszme, hanem nagyon is látható és fogható alakulat. Ebben az alakban közvetíti a hitet, és segít a hitben. Olykor viszont azt érzi az ember, hogy akadályozza is a hitben.

Erről lesz szó ebben a szakaszban. Beszélünk a hit és az Egyház összefüggéséről (1.4.1), továbbá az egyházi hitkövetítés módjáról és a vele kapcsolatos nehézségekről (1.4.2). Végül az Egyház mai alakját vesszük fontolóra (1.4.3).

1.4.1 Hit és Egyház összefüggése

Sokan nehezményezik manapság, hogy a hit az Egyház adott alakjához van kötve. Nem ritkán halljuk, hogy „Jézus igen”, ámde egyidejűleg azt is, hogy „minek az Egyház?”. Az Egyházzal kapcsolatos nehézségeknek különféle az okai. Többnyire az egyházi élet ridegségéből erednek; de olykor mélyebbek a gyökerek, és a jézusi üzenetről meg az Egyházzal alkotott egyoldalú és hamis fogalmakkal függnek össze.

Jézus és az Egyház szétválasztása

Merő emberi intézmény-e az Egyház?

A „felvilágosodás” kora (a 18. század) óta az Egyház — kiváltképp a német protestantizmusban — egyre erősödő bírálattal találkozik. A felvilágosodás ugyanis az emberre mint egyénre irányozta tekintetét. A nevelés célja a nagykorúsodott és erkölcsi felelősségtudattal bíró ember volt. Úgy képelték, hogy Jézus sem akart mást: csupán az egyes emberrel törődött, meg az egyénnek a mennyei Atyához fűződő közvetlen kapcsolatával. Dehogy volt szándékában egyházat alapítani! Az Egyház eszerint semmilyen isteni alapító szándékra nem hivatkozhat. A felvilágosodottak szemé-

ben ezért nem volt több az Egyház emberi találmánynál és berendezkedésnél.

Minthogy azonban az ember társas lény, társulásra vágyik. Az Egyházat tehát csak úgy kellett értelmezniük, mint az egyes emberek szövetkezését „vallási szükségleteik közös kielégítésére”. Az Egyház eszerint nem egyéb, mint emberi egyesület. Mindig csak következmény, és így másodrangú. Ami az elsődleges, az a vallásos ember és az ő közvetlen kapcsolata Istennel. Jézus üzenetének ezen az egyénre szűkített szemléletén már rég túljutott ugyan a bölcelet és a hittudomány, de még mindig elterjedt nézet táplálkozik belőle. Jézus és az Egyház összetartozását csupán laza és utólagos kapcsolatnak tartják, amire nincs is feltétlenül szükség ahhoz, hogy Jézussal higgyünk Istenben.

A Bibliát az Egyház helyett?

E nézet igazolásaként a Bibliára szokás hivatkozni mint ütőkártyára az Egyház ellenében. Gyakori ez azokban az ébredési mozgalmakban, amelyek a pietizmusból erednek. Az utóbbin egy 17-18. századi evangélikus ébredési mozgalmat értünk, amely több változatban hat a jelenkorig. Jézusra irányuló vallásosságuk a Bibliából táplálkozik. A jámbor bibliaolvasó és bibliásan imádkozó embert szerintük a Szentlélek világosítja meg, hogy közvetlenül megnyíljék előtte az Írás szövege és értelme. Eszerint azt lehetne mondani, hogy a „csendes szobácska” helyébe az Egyház furakodott. Az ilyen Jézusra irányuló vallásosság tehát nem az Egyházra hivatkozik, hanem a Bibliára. Ámde felmerül a kérdés, hogy honnét kapta ezt a könyvet a jámbor olvasó.

A Biblia nem az égből esett le, és nem ingyen és közvetlenül szállítják házhoz kinek-kinek. A Biblia elsősorban az „Egyház könyve”, mégpedig háromszorosan is. Elsősorban a gyülekezetek oktatása és hitbeli megerősítése végett jött létre. Továbbá az egyházi hitnek és nem magán-hitnek a lecsapódása. Egyházi jellegét végül csakis az Egyházzal együtt őrizhetjük meg és hagyományozhatjuk tovább.

Isten szövetsége az emberekkel

A negyedik misekánonban így imádkozunk: „Újra meg újra szövetséget ajánlottál az embereknek, és tanítottad őket a próféták által, hogy várják az üdvösséget.” A „szövetség” szó az a kulcs, amely megnyitja a hit és az Egyház összefüggésére nyíló helyes ajtót. A szövetség társas viszonyt jelent, emberek egyesítését egy olyan népbe, amellyel Isten szövetségre lépett.

Jézus Krisztus végleges szövetséget hozott létre Isten és az emberek között. Ő a jelképe az új és örök szövetségnek. Ennek a szövetségnek célja az egész világ üdvössége. Ebbe a szövetségbe kapcsolódva éri el az egyedi ember a maga végleges teljességét.

Az Egyház mint „új szövetség”

A tanítványok, akiket Jézus meghívott és maga köré gyűjtött, az új szövetség zsengei voltak. Tizenkettes számukkal Isten egész népét képviselték (tudniillik Izrael népének tizenkét törzsét). Ezzel mutatott rá Jézus, hogy hívása Isten egész népének szól. Azáltal, hogy a hivatalos zsidóság elutasította Jézust, valamint a feltámadás és a Szentlélek kiadása által, a Tizenkettő központi maggá lett Isten népének új és örök Szövetségében.

A Jézussal élő tanítványok és mindenekelőtt a Húsvét után benne hívő közösségek a szövetség népeként tekintettek önmagukat: mint Isten népe, mint megszenteltek, elkülönítettek, egybehívtak. Az „egybehívottság” lett az Egyházat jelentő görög szó (ekklészia). „Egyház” csupán más kifejezés annak jelzésére, amit a szövetség fogalmán értünk. Ezért mondhatjuk, hogy a hit Jézusban már kezdettől fogva egyházi hitet jelentett. A Jézusban felhangzó hívó szóra Isten közösségi választ vár az emberektől és közösségi felelősségvállalást „Jézus ügyéért”. Az alakot öltött válasz az Egyház.

A mondottak értelmében tehát helytelen határozott idő-

pont után kérdezősködnünk, hogy mikor alapította Jézus az Egyházat. A különféle újszövetségi iratokból kiemelhetünk ugyan bizonyos erre vonatkozó támpontokat (ilyen a Péternek adott ígéret, a Tizenkettő meghívása, az utolsó vacsora stb.); de mindezekén túl, Jézus egész életének és működésének egyházalapító hatása is volt. Jézusnak az volt a szándéka, hogy egybegyűjtse a hívőket az ő szövetségi közösségébe, az Egyházba.

Jézus szavainak és tetteinek eleinte csak előszóban történő továbbadása, majd végül írásbafoglalása és értelmezése ennek a szövetségnek a megszilárdítására szolgált. Az újszövetségi iratok a szövetség népének tanúbizonyságává lettek, és alapvetéssé kellett válniuk az Egyház szövetségi hűségének begyakorlására. Így kell értenünk azt, hogy a Szentírás az Egyház könyve. Minden bizonnyal „épületes könyv” — de elsősorban a közösség építésére való. Község nélkül nem lenne Szentírásunk — a Szentírás pedig közösségi vonatkozás nélkül elveszíti tanúságtevő erejét.

1.4.2 Az egyházi hitközvetítés a történelem folyamán

Az Egyházban egybegyűlt szövetségi nép adott arculata változott és változik a történelem folyamán. Nem minden volt meg kezdetben, ami ma az Egyház életéhez és alkotmányához tartozik. A fejlődés tényezői azok a változó és alakuló szükségletek voltak, amelyek az Egyház külső terjedésében és belső fejlődésében felmerültek. Történelme folyamán mindig megosztotta az Egyházat az a kérdés, hogy milyen volna a helyes arculata. E megosztások egyike-másika mindmáig megmaradt mint egyházszakadás. Mindmáig rá is nehezdenek az adott Egyházban való hitre.

Már az újszövetségi iratokban nyomát találhatjuk az egyházi alkotmány, tanítás és élet helyes alakulására vonatkozó vitának és feszültségeknek. De ezen nehézségek ellenére is tudatában volt a korai Egyház Krisztus jelenlétének és a Szentlélek segítő működésének

A Szentlélek segítése

Az egység és a megoszlás szempontjának óvatossá kellene minket tennie, nehogy túl gyerekesen képzeljük el a Lélek működését az Egyházban. A Szentlélek korántsem a nagy programozó, hogy aztán az egész egyháztörténet ne legyen egyéb, mint a terv zökkenőmentes megvalósulása, amelyet csak végig kell néznünk. Nem csupán nézők vagyunk, hanem együttműködők is. A Szentlélek nem „póttag”, aki a helyünkben mindent végbevisz. Ő sokkal inkább az érdekeink képviselője. Közbelép az Egyház érdekében, amikor az Egyház — emberi jellege miatt — még csak tanulni vágyik, kutat, bizonytalankodik, aggódik. Közbelép az Egyház érdekében, amikor az — emberi jellege miatt — képtelen megtalálni a helyes és teljes választ Isten hívó szavára (vö. Róm 8,26 k). Mint érdekeink képviselője időt hagy nekünk addig, amíg mindenkori emberi és történelmi szóhasználatunk és tapasztalatunk szerint újra rá nem találunk a helyes és igaz feleletre. Az adott Egyháznak sok nehézsége függ össze a Szentléleknek ezzel az eljárás módjával. Egyeseknek túlkeves volt és mindmáig az, hogy a Szentlélek csak ennyire képviseli érdekeinket a mennyei Atya előtt. Sokkal messzebbmenő bizonyosságokat kívánnának. Mások viszont úgy találják, hogy az Egyház elnyomja, törvényeivel, intézményeivel és alakiségaival elfojtja a Szentlélek szabad működését, aki minden megrögzöttséget feltörne, és szent tüzével porrá égetné mindazt, ami már elavult.

A hit mint tantétel és mint tetterő

A hittétel a hitből fakadó tetterő biztosítéka.

Sokan elégedetlenkednek az Egyház hittételei (a dogmák) miatt, merthogy ezeket „igaznak” kell tartanunk. Szabadulni szeretnének az előregyártott tételektől, és igénylik az egyházi élet dogmátlanítását. A „felvilágosodás” kora a „szabad és nagykorú személyiség” nevében követelte ezt. Többnyire csak az uralkodó korszellemhez való alkalmaz-

kodás rejlik a kereszténység dogmátlanításának jelszava alatt. Tehát elvilágiasításról van szó.

Az Egyház épp ez ellen a fenyegető veszély ellen ad figyelmeztető jelet dogmaival. A kialakított és előírt egyházi hittétel megóv az elvilágiasodástól, amelyben a hit erejét a korszellem elnyeli és a világ bálványainak szolgálatába állítja. Ezért olyan nagy segítségünk az adott Egyházhoz való ragaszkodás a korszellemhez való alkalmazkodásnak és a vele való megalkuvásnak sokféle veszélye ellen.

A hittételek magyarázata

Ez azonban csak a nehézségek egyik fele. A kidolgozott hittételek éppen nem hitpótlékok: vagyis merő elismerésükkel és „igaznak tartásukkal” még korántsem történt meg minden. Az idők folyamán szükségesnek talált és megfogalmazott hittételek a személyes hit erejére vonatkoznak. Az önmagát Jézus Krisztusban kinyilatkoztató Istenbe vetett átfogó bizalmunkkal vannak kapcsolatban. Ez a kapcsolat egyes hittételeknél minden további nélkül nyilvánvaló; más hittételeknél ellenben nemcsak elhomályosult már az összefüggés, amely eredetileg adott volt, hanem egyenesen akadályos lett a hitnek. Mert amit egy adott korban és egy bizonyos szókinccsel használva kimondtak, az éppen nem mindig világos és nem ugyanúgy értendő minden korban. Mindig újra kérdeznünk kell a hittételek mondanivalóját (értelmét) és a hívő életre való hatását.

Kiváltképp ez a hittudomány feladata. Már a középkor nagy hittudósai is a hittételek „újraértelmezői” voltak a maguk módján. Nem is találtak általános helyeslésre. Így például Aquinói Szent Tamást (†1274) egyrészt bátor és előremutató hittudósként ünnepelték, másrészt viszont veszélyes újító gyanújába keveredett. Mind a mai napig ez a sorsuk a hittudósoknak.

Az adott Egyházban tehát különféle irányzatok vannak, és különböznek a hagyományos hit magyarázatai. Az ebből

adódó feszültségeket és nehézségeket persze nem lehet kényszerítő rendszabályokkal kiküszöbölni. El kell őket viselnünk, és enyhítenünk kell türelemre és párbeszédre való készséggel, egymás kölcsönös megértésével. Többnyire sem a régihez ragaszkodó, sem a gyökeres fordulatot sürgető szélsőséges csoportok nem sokat nyomtak a latban az egyháztörténet folyamán. Legtöbbnyire elszakadtak az Egyháztól a maguk túlzott konzervativizmusa vagy túlzott újításvágya miatt. Szektákká váltak.

Intézmény és Lélek

Egy-egy ébredési mozgalom mindig abban a veszélyben van, hogy szektássá válik és elkülönül az adott Egyháztól. Az ilyen mozgalmak általában a maguk megtapasztalását hangsúlyozzák. Az élő tanúságtétel számít nekik, nem pedig a szabályok és a formaságok. Ezek a mozgalmak gyakran feszültségben vannak a hivatalos Egyházzal, és ez a feszültség olykor ellenséges érzéssé fokozódik az intézményes Egyház ellen.

A mi korunk szerfölkött, sőt veszedelmesen is ellene van minden intézményességnek. Ilyen időkben kiváltképp súlyos szemrehányás éri az Egyházat amiatt, hogy intézmény. Ha az Egyházat mint intézményt bírálják, ügyelnünk kell arra, hogy különböztetni tudjunk. Az Egyházat, mint intézményt érő bírálat érthető, jogosult, sőt szükséges lehet. Csakhogy van olyan bírálat is, amely összetéveszti a Szentlélek működését az anarchiával, vagyis a fejetlenséggel.

Vígasztaló a vígasztalanságban

A Lélekért való rajongás megfelelkezik arról, hogy a Szentlélek előre jelzi a majdani teljes lélekkiiaradást Isten népére, amely jelenleg még a vándorélet vígasztalansága és a történelem jelenlegi szakaszának lélektelensége miatt kesereg. El fog jönni Isten gyermekeinek nagykorúsága és szabadsága, amikor majd betölti őket a Szentlélek. De zárán-

dokságunk korában — vagyis az Egyház életidején — ez a lélekkiárasztás még csak előlegként adott és megígért.

A Szentlélek ez idő szerint vigasztalónk a lélektelen körülmények miatti vigasztalanságban. Az Egyház ugyanis az isteni támogatás ellenére sem mentes a jelen történelmi korszak lélektelen hatásaitól. Minden szabálya és alakiséga magán viseli ennek a lélektelenségnek bélyegét tanításában és életében, hivatalrendszerében és alkotmányában, istentiszteletében és hitoktatási módjában. A szabályok és alakiságok végrehajtása és hűséges tiszteletben tartása egymaga nem „lelkésít”; teljesen soha ki nem elégít; olykor unalmasá válik, és könnyen megesik, hogy torkig vagyunk vele. A szellemtelen állapotok korának hétköznapi élete és hétköznapi imádkozása így válik maga is szokványossá és külsőséggé.

De ne feledjük, hogy az alakiságok nemcsak torzítanak, hanem alakítanak is! A szokások nemcsak szokványossá, hanem otthonossá is teszik az életet. A Szentlélek mint hétköznapijaink vigasztalója úgy vezet minket, hogy otthonossá vagyis lelkivé tudjuk tenni megszokott dolgainkat. A Szentlélek ezt a hatalmas erőpróbát és ezt a türelmes munkát várja el tőlünk. Ámde az ilyen törekvések iskolája éppen az adott Egyház.

Minden idők rajongói keveselték, és ma is keveslik, hogy a Szentlélek csak ennyit segít. Valami pótlékot keresnek tehát, ami látszólag megadja nekik azt, amit megvon tőlük a Szentlélek, amikor az adott Egyház révén „bevezet” minket a hitbe. Amikor az intézményes Egyházat bírálják, voltaképpen azt a módot bírálják, ahogyan a Lélek működik a történelem folyamán. Azt, hogy a szokványos módon közli magát. A bibliai és a politikai rajongók ma egymásra találhatnak azon a ponton, hogy bírálják, ami szokásszerű és adott. Hiszen az erőszak hívei is úgy tudják, hogy az hozza meg a „szellemet”, ami ellenkezik a megszokottal (= a forradalom).

Megőrzés változtatás útján

A rajongók részéről elhangzó bírálat a közvetlen megtagasztalás alapján elvet minden közvetítést, ha az megszokott módon történik. Szakít minden intézményes adottsággal is, mert megmerevedettnek és betokosodottnak tartja. Az Egyházat mint intézményt azonban érheti jogos és szükséges bírálat is.

A Szentlélek tudniillik úgy is félre állíthatjuk, hogy a meglévőt megváltoztathatatatlannak jelentjük ki. Például ha minden kor számára kötelezővé nyilvánítják azt a liturgiát, amelyet egy másik történelmi kor alakított ki. Minden változtatást hamisításként gyaláznak. E szerint a felfogás szerint az adott Egyház arra való, hogy féltve őrizzen mindent, ami tegnapi; vagyis a konzervativizmus és hagyományőrzés szava döntene az Egyházban.

1.4.3 Az Egyház mai alakja

Az Egyház mindennapi életében az egyénnek sokféle nehézsége támadhat az említett, történetileg kialakult hitközvetítésből és a Szentlélek segítségnyújtásának módjából. Mindenekelőtt az okokra kellene visszavezetnünk összes nehézségeinket. El kellene gondolkodnunk, és megkérdezni magunkat: Mit várok az Egyháztól? (A lelkem üdvösségének közvetítését talán csak a megszokott keretek közt vagyok hajlandó elfogadni?) És hogyan képezem el a Szentlélek tevékenységét? A feleletet további megfontolásokkal kell kidolgoznunk.

Az Egyház nem tökéletes arculata

Senki sem lehet teljesen megelégedett az Egyház adott alakjával. Ez a megjegyzés azonban nem csupán a tisztségviselők és a hívek túlságosan is köztudomású emberi gyarlóságaira vonatkozik. Az Egyház nagy és kis szentjei sem vol-

tak a maguk idejében maradéktalanul meggyőzőek. Hitelreméltóságot a legátfogóbb értelemben, senki nem képviselhet egymaga. Csak részeinek összességében közelíti meg az Egyház a hitelreméltóság eszményét. Olyan egyház marad, amelynek tagjai bűnös emberek, akik valamennyien rászorulnak Isten kegyelmére és irgalmára.

Bizalomra buzdítás

Az Egyház mindig korának ruháját viselte, és annak igényeihez igyekezett jóban-rosszban alkalmazkodni. Mindig rá is szorult a reformra. Minden megújulás a kor igényei-nek inkább megfelelő választ keresett Isten hívó szavára. Vajon miképp találna valóban nyitott szivekre napjainkban az isteni hívás? Ha abból indulunk ki, hogy az embereknek korunkban nincs bátorságuk és bizalmuk az élethez, akkor manapság az Egyház főfeladata, hogy buzdítson: vállald az életet! A mai idők parancsa: Csak a lényegre tekints, — ahelyett hogy mellékes dolgokról vitatkoznál!

Mivel egy agyonszervezett világban egyre inkább elmagányosodik az ember és egymaga képtelen már ellenállni a felszínes fogyasztói gondolkodás beilleszkedést és megalkuvást erőltető vonzásának, manapság még fontosabb, mint valaha, hogy közösség tagjaként avassanak be a hitbe. *Beszédben* élő hit kell tehát — nemcsak olyankor, ha Istennel beszélünk, hanem az egymással és egymásért folytatott párbeszéd és cselekvés folyamán is.

Irodalmi utalások:

W.Rück—H.J. Volk: Kirche für die Zukunft. — Mainz (Grünwald) 1974.

J. Ratzinger: Das neue Volk Gottes. — Düsseldorf (Patmos) 1972.

MODELLJAVASLATOK

1. ELŐZETES ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

Az itt következő vázlatok segítséget kívánnak nyújtani könyvünk egyes szakaszainak közösségekben — különféle alkalmak során — történő földolgozásához. Javaslatainkat igen általánosan fogalmaztuk, hogy sokféle alkalmazás lehetőségét hagyjuk nyitva: gondoljunk akár a felelős vezető szakmai vagy módszertani felkészültségére, akár a résztvevőknél meglévő előfeltételekre (létszám, életkor, teológiai vagy világi műveltség szint stb.). — Tekintettel kell lennünk továbbá a rendelkezésre álló időre, a helyiség befogadóképességére, technikai felszerelésére.

A feldolgozás közös munkájában különösen arra figyeljünk, hogy ki-domborodjék a tárgyalt anyag életbevágó (egzisztenciális) vonatkozása, vagyis a résztvevők életében alkalmazásra indítás. A résztvevők tehát ne merő ismereteket szerezzenek csupán, hanem minden tárgykörben közvetlen, vagy legalább közvetett választ találjanak saját kérdéseikre. Ehhez az szükséges, hogy lehetőség szerint igazodjunk a résztvevő élethelyzetéhez, képzeletvilágához és elvárásaihoz (ehhez mindig az első lépésnél találhatunk indításokat) és gondoljuk át az egy-egy tárgykörből adódó gyakorlati következményeket.

A legváltozatosabb alkalmazás érdekében gyakran utalunk tetszés szerint választható, többféle módzatra. Ezekre a + illetve — jel hívja fel a figyelmet.

A mintákat 3 egységre bontjuk (2.1, 2.2 és 2.3). Ez csupán az eljárás módszerességét célozza, és arra való, hogy a vezető jobban áttekinthesse teendőit. A gyakorlatban az egyes lépések összefüggő egymásutánjára törekedjünk. Az életben való alkalmazásra indítás — többek között — az utólagos munkafeladatra van tekintettel.

2. A MODELLJAVASLATOKBAN EMLÍTETT LEGFONTOSABB MÓDSZEREK MAGYARÁZATA

2.1. *Beszélgetési formák*

Az „ötletzáporban” (Brainstorming)¹ a résztvevők önként, szabadon bemondott ötleteit gyűjtjük össze a tárggyal kapcsolatban (pl. „Mi jut eszetekbe, ha ezt halljátok:... ?”). A kérdés lehetőleg legyen tömör. A hozzászólásokat megjegyzés nélkül hagyjuk és lehetőleg táblára, vagy papírra rögzítjük. Majd az összegyűjtött gondolatokat rendszerezzük és röviden értékeljük. E módszert főleg új tárgykör kezdetén alkalmazzuk.

¹E módszerekre vö. W. Egger: Közösen olvassuk a Bibliát, Bécs, OMC, 1977, 113kk. — A modelljavaslatok bizonyos szakkifejezéseire vö. az 54. l. jegyzetét.

A „6 x 6-os módszer” szerint a résztvevők 6-os csoportokat alkotnak (vagy 3-3 egymás mögött ülő résztvevő szembefordul, vagy 1,2,3,4,5,6 sorban számolásával az azonos számúak ülnek össze) és 6 percig tárgyalnak. Ügyeljünk a tárgy szabatos megjelölésére. A csoport egyik (önkéntes vagy választott) tagja röviden beszámol. Az eredményeket a vezető rögzíti (pl. táblán). E módszer előnye: aktivitásra ösztönöz, kapcsolatot teremt, súlypontokat emel ki. Ezeket a rákövetkező előadásban, vitában fel lehet dolgozni.

2.2. Referátum-módszer

A referátum tájékoztató előadás, amely azonban párbeszédre kíván ösztönözni. Legszokásosabb formája, hogy az előadó a hallgatósággal szemben helyezkedik el és előadását vita követi (ez lefolyhat a hozzászólók és az előadó között, de a felszólalók között is, amikor az előadó vezeti a vitát). Gyakorlott előadó és alkalmas csoportok esetén különleges referátum-formák lehetségesek: tételes, ösztönző vagy vitaindító. Az első esetben az előadó egy-egy tételt állít s fejt ki röviden, ezt hozzászólás, vita követi, majd következik a másik tétel és i.t. Az ösztönző referátum megelégszik azzal, hogy egy tízperces, tömör, gondolatébresztő referátummal rábírja hallgatóit, hogy nézeteiket kifejtse a tárgyban. A vitaindító referátum kiélezett, esetleg ellentmondásos vagy rákérdező rövid kérdéseivel vitát vált ki. E módszerekkel a résztvevőket közvetlenebbül kapcsolhatjuk be a munkafolyamatba.

+ + +

MODELLJAVASLAT 1.1-hez: MA IS HISZEK .

1 A TANULÁS CÉLJA

Szemponatok, amelyek szemszögéből ma megkérdőjelezzük a hitet.

A hit, mint az ember alapvető, életbevágó (egzisztenciális) elkötelezettsége.

Keresztény módjára hinni — az evangéliumi örömhír igénye minden kor embere számára.

2 A MUNKA MENETE

2.1 *Indítás*

+ Ötletzápor: Mi jut az eszedbe a „hinni” szó kapcsán?

+ Csoportmunka:

Korunk életérzését tekintve milyen mozzanatok nehezítik meg sok ember számára, hogy higgyen?

A mai „idők jeleiben” felismerhetünk-e olyanokat is, amelyek arra utalnak, hogy újra fölébred az igény Isten után?

2.2 Főrész

A csoportmunka eredményeit a referátum egészíti ki.

A téma súlypontjai:

Mi a helyzet jelenleg a hittel kapcsolatban?

Hit egymás közti kapcsolatainkban — beteljesítője a keresztyén hit.

2.3 Befejezés

Beszélgetés egy kortárs hitbeli nehézségeiről (irodalmi szemelvény, vagy magnókazettán rögzített szöveg alapján).

A feladat:

Gondoljátok meg az idézetből kivilágló problémák okait!

Hogyan beszélgetnél az illetővel?

2 GYAKORLATI KIVITELEZÉS

Módszerek	Eszközök	Idő
Ötletzápor ill. csoportmunka	Csomagolópapír vagy tábla	10—20 perc
Összefoglaló és továbbvivő referátum	esetleg referátum-vázlat	20—30 perc
Beszélgetés		10—30 perc

+ + +

MODELLJAVASLAT 1.2-höz: HISZEK ISTENBEN

1 A TANULÁS CÉLJA

Istennel kapcsolatos egyoldalú és leegyszerűsített elképzelések megkérdőjelezése.

A keresztyén istenhit alapvonásainak tisztázása.

2 A MUNKA MENETE

2.1. Indítás:

+ Ötletzápor:

Mi jut eszedbe az „Isten” szóval és témával kapcsolatban?

- + Csoportmunka:
- Véleményed szerint mi tipikus a keresztény istenhitben?
- Milyen kérdés merül föl benned e tétel kapcsán: „Hiszek Istenben”?
- Hogyan gondolkodnak környezetekben Istenről?

2.2. Főréssz

Referátum szövegfeldolgozással.

Súlypontok a csoport különleges érdeklődésének megfelelően:

- + Az ószövetségi istenhit Oz 11,1-9 (1.2.2) kapcsán

Feladat a szövegfeldolgozáshoz:

Hogyan látjuk e szöveg nyomán Isten és a nép viszonyát?

- + Jézus Örömhíre Istenről Lk 15,11-34 (1.2.3) nyomán

Kérdések a szöveggel kapcsolatban:

Hogyan mutatja be a szöveg az Atyát?

Milyen következtetést vonjunk le Istenről való elképzelésünk vonatkozásában?

- + Rávezetés a Szentháromság hitére

Munkánk alapja: Szembeállítjuk az egyházi Hitvallás (Credo) részletét egy újszövetségi formulával (pl. 2 Kor 13,13).

2.3 Befejezés

- + Feladat: utalj néhány szerinted elégtelen elképzelésre Istennel kapcsolatban és hasonlítsd össze a keresztény értelmezéssel.

- + Gondoljunk az elérendő célra egy elmélkedési szöveg kapcsán (pl. Iz 43,1-3; Róm 8,31-39). Esetleg kötetlen imádság.

3 GYAKORLATI KIVITELEZÉS

Módszer	Eszközök	Idő
ötletzápor vagy csoportmunka	papír vagy írásvetítő	10—30 perc
referátum szövegfeldolgozás és vita	kérdőlap (Oz 11,1-9 v. Lk 15,11-32 v. 2Kor 13,13 (kivonat a Credoból))	20—30 perc
Elmélikedő szöveg-olvasás vagy(és) közös imádság	Iz 43,1-3 23. zsoltár vagy Róm 8,31-39	5—15 perc

MODELLJAVASLAT 1.3-hoz: HISZEK JÉZUSBAN, AKI A KRISZTUS

1 A TANULÁS CÉLJA

A résztvevők személyes szembesítése a názáreti Jézussal.
Jézus — általa Isten véglegesen eljött az emberekhez.
Jézus, a Krisztus: a Feltámadott továbbműködik az Egyházban.

2 A MUNKA MENETE

2.1 *Indítás*

- + Csoportmunka a 6 × 6-os módszer szerint:
„Hogyan gondolkoznak kortársaink a názáreti Jézusról?”
- + Megbeszélés, amelynek végén a résztvevők állástfoglalnak Jézussal kapcsolatban (irodalmi szemelvény vagy magnókazettára felvett interjú, alapján, amit a résztvevők készítettek elő).

2.2 *Főrész*

- (1) Ki volt a názáreti Jézus? 1.3.1-nek megfelelő referátum.
Esetleg Mk 1,16-26 vagy (és) Mk 14,32-42 szövegrészek feldolgozása.
(2) Kicsoda számomra Jézus Krisztus?
Megbeszélés Jézus Húsvét utáni működéséről, 1.3.2 felhasználásával.
Esetleges szövegpéldák: Fil 2,6-11; Róm 10,9.

2.3 *Befejezés*

- + Megbeszélés kis csoportokban vagy az egész közösség előtt:
 - Mit tanulhatunk Jézus magatartásából saját életünkre vonatkozóan?
 - Milyen jelentősége van Jézus Krisztusnak, a Feltámadottnak életünkben?
 - Milyen formát ölthetne Jézus felhívása a jelen kor számára?
- + Munkafeladat:
Kísérelj meg egy Krisztus-imát megfogalmazni (meghatározott alkalomra, bizonyos közösség számára stb.)

3 GYAKORLATI KIVITELEZÉS

Módszer	Eszközök	Idő
Csoportmunka a 6 × 6-os módszer szerint	tábla vagy csomagolópapír	15—30 perc

vagy megbeszélés bemutatás nyomán	szöveg, magnó vagy kazetta	
Beszámoló szövegfeldolgozással megbeszélés szövegek alapján	esetl. munkavázlat (Mk 1,16-26; Mk 14,32-42 Fil 2,6-11 (vagy) Róm 10,6)	30—45 perc
megbeszélés, esetl. kreativitás gyakorlása	esetl. papír és írószerkek	20—30 perc

+ + +

MODELLJAVASLAT 1.4-hez: HISZEK AZ ADOTT EGYHÁZBAN

1 A TANULÁS CÉLJA

Ki az Egyház? Mi az Egyház?

Jézus Krisztus és az Egyház kapcsolatának tisztázása; hit és Egyház; az Egyház tanítóhivatala.

Az „Egyházzal” való beszélgetés személyi (egzisztenciális) vonatkozása

2 A MUNKA MENETE

2.1 Kérdések az „Egyház” tárgykörben

+ Ötletzáró vagy csoportmunka a 6 × 6-os módszer szerint:

Mi jut eszedbe az „Egyházzal” kapcsolatban?

(Környezetében élő emberek véleményét is vedd figyelembe!)

+ Hosszabb ideig tartó csoportmunka; váltakozóan vagy vetélkedően (vö. 185. l. jegyz.):

— Nevezd meg széles körben elterjedt egyházellenes nyilatkozatokat és mondj véleményt ezzel kapcsolatban.

Meg tudnád pozitívan fogalmazni, mit jelent az Egyház?

— Szükségünk van a hithez az Egyházra?

Létezik-e hit Egyház nélkül?

— Mily mértékben tapasztalod ismerőseidnél, hogy az Egyház segítség számukra a hitben?

Mily mértékben lehet akadály is?

2.2 Főrész

Referátum vitával; a téma tagolása:

Az Egyház — szükséges segítség a hithez

Egyház: Isten népe az Újszövetségben. — Az Egyház mai alakja.

2.3 Befejezésül: aktualizálás

Beszélgetés a következő kérdések fölvetésével:

Mindazt, amit az Egyházról mondtunk alkalmazzátok a konkrét, mai helyzetre: éspedig először az Egyházat „kicsinyben” értve (család, csoport, egyházközség), majd a világegyházéra!

Hogyan tudunk (jobban) egyházzá válni családjunkban, csoportunkban, egyházközségünkben? — Mivel segíthetjük elő, hogy az egyház (jobban) megfeleljen küldetésének?

3 GYAKORLATI KIVITELEZÉS

Módszerek	Eszközök	Idő
Beszélgetésmódok	Tábla, írószerek	10—20 perc
Referátum vitával	Tábla vagy vetítés esetl. referátum-vázlat	20—40 perc
Beszélgetés	—	15—30 perc

Megjegyzés a modelljavaslatokhoz, a bécsi szemináriumon való részvétel alapján: Kérdőlap neve alá foglaltuk mindaz, ami ott „Arbeitspapier” (munkalap) néven futott a legváltozatosabb tartalommal: szoros értelemben vett kérdőlapok, különböző szövegeket tartalmazó írárok (pl. bibliai szövegrészek, zsinati szövegek, imádságok stb.), amelyek a megbeszélés tárgyai. Gyakoriak voltak a beszélgetés témáját vázaltszerűen feltüntető szövegek. — A *referátum* elnevezést szándékosan nem fordítottuk előadással, hogy annak szakszerű, tömör, szónokiasságot mellőző jellegére utaljunk. — A *csoportmunka* (6x6) tárgyat tekintve lehet változó (alternatív), vagy vetélkedő (konkuráló). Előző esetben a csoportok más-más témáról tárgyalnak, utóbbi esetben azonosról. Gyakori a kettő összekapcsolása: pl. hat csoport esetében 2-2 csoport azonos kérdéssről tárgyal, 3 megadott tárgykörben. — A munka menetéhez: az *Indítás* oly bevezetésre utal, amely azt a „fogast” jelenti, amire a tárgyalás „ráakasztható”; a *Förész* mindig a lényeges tájékoztatást adja meg (informatív), a *Befejezés* lehet időszerűsítő (aktualizáló), lehet gyakorlati jellegű stb. Mindezt néha jelzi a szöveg, de bármikor alkalmazhatjuk. — Hangsúlyozzuk, hogy minden csak javaslat, tehát tetszés szerint más módot is választhatunk: a cél az, hogy előmozdítsa a közös, de egyúttal öntevékenységre sarkalló beszélgetést. (Kiadó)

Jelen kiadványunk a „*Ma közösen hinni.*
Hittan-szeminárium” c. mű 1. részének különkiadása.

Alább következik a *teljes mű*

TARTALMI ÁTTEKINTÉSE

<i>Geleit/Ajánlás</i> (+ H. Krätzl—W. Kirchschläger).....	6
Bevezetés (J. Weismayer).....	10
I. rész: HISZÜNK.....	13
1.1 Ma is hiszek (J. Singer).....	13
1.2 Hiszek Istenben (M. Riebl).....	23
1.3 Hiszek Jézusban, aki a Krisztus (W. Egger).....	33
1.4 Hiszek az adott Egyházban (I. Frank).....	41
II. rész: ÜNNEPLÜNK.....	52
2.1 A hit és keresztség (J. Weismayer).....	52
2.2 Az ima mint válasz (W. Kirchschläger).....	61
2.3 Bűn és kiengesztelődés (J. Weismayer).....	69
2.4 Eucharisztia és egyházi közösség (R. Schwarzenberger).....	77
III. rész: REMÉLÜNK.....	85
3.1 Ma remélünk (J. Singer).....	85
3.2 Istenben remélünk, aki az emberiség jövője (M. Schmid).....	95
3.3 Reményünk túlmutat a halálon (M. Riebl).....	106
3.4 Mindenki számára remélünk (J. Singer).....	114
IV. rész: ÉLETÜNK.....	123
4.1 A keresztyén cselekvés irányelvei (H. Rotter).....	123
4.2 A keresztyén élet területei (K. Hörmann).....	133
4.3 A Krisztus-követés útjai (H. Rotter).....	142
4.4 Egyházi hivatások és szolgálatok (H. Krätzl).....	153
MODELLJAVASLATOK.....	163
Könyvünk munkatársai.....	186
Részletes tartalomjegyzék.....	187

Kiadványunk az *alábbi mű* I. részének *különkiadása*:

Ma közösen hinni

Hittan-szeminárium

Szerkesztő:

Schmid Margarete

Bécs, 1982

A kötet írói;

Egger Wilhelm - Frank Isnard - Hörmann Karl -

Kirchschläger Walter - + Krätzl Helmut - Riebl

Maria - Rotter Hans - Schmid Margarete -

Schwarzenberger Rudolf - Singer Johannes -

Weismayer Josef

KIADVÁNYAINK BÉCSBEN KAPHATÓK:

Herder & Co., Wien I., Wollzeile 33.

Magyar Könyvüzlet (Libro-Disco) Wien I., Domg. 8.

KÜLFÖLDÖN BÁRMELYIK KÖNYVKERESKEDESBEN
megrendelhetők főbizományosunk címe megadásával:

Auslieferung HEROLD, A—1081 Wien, Postfach 321.

(*Hazulról* megrendeléseket *nem* teljesíthet!)

LELKÉSZSÉGEK, PAPOK MEGRENDELHETIK:

OMC Verlag, A—1090 Wien, Boltzmanngasse 14.

